

FOR FORUM
OBYWATELSKIEGO
ROZWOJU
www.for.org.pl

RAPORT

Z DZIAŁALNOŚCI FOR
W ROKU 2020

Powiedzieć o 2020 roku, że był nadzwyczajny, to grube niedopowiedzenie. Ale ludzie sprawdzają się szczególnie w nadzwyczajnych sytuacjach: cała młoda załoga FOR (oraz osoby nieco starsze) z sukcesem zdała ten test. Nasza aktywność nie osłabła, płynnie przestawiliśmy się na nowe formy działania. Nasz głos w fundamentalnych dla Polski sprawach stabilności i rozwoju gospodarki oraz praworządności umocnił się.

Bardzo dziękuję wszystkim osobom, których wsparcie umożliwia nam taką działalność.

Chcemy robić jeszcze więcej!

Leszek Balcerowicz

Przewodniczący Rady FOR

Szanowni Państwo,

rok 2020 zapamiętamy, co oczywiste, przez pandemię. Zaznajomiliśmy się z Zoomami, Teamsami, zdalną szkołą, chodzeniem w maseczkach i zupełnie innym sposobem życia niż dotychczas. Po roku z nadzieją patrzymy w przyszłość dzięki szczepionkom, które zawdzięczamy innowacyjności, współpracy państw i prywatnych firm. Ale w cieniu pandemii życie polityczne i gospodarcze toczy się swoim torem. Pewne kwestie zasilają nowe dyskusje, np. czy rządy zdały egzamin z odpowiedzialności za swoich obywateli? Czy koszty ponoszone na walkę z wirusem i jego skutkami mogą wykraczać poza bezpieczne limity zadłużenia dla przyszłych pokoleń?

Czy dla tej walki można bezceremonialnie naginać prawo i liczyć na usprawiedliwienie? Aktywność naszego think tanku była w minionym roku większa niż kiedykolwiek. Za pośrednictwem mediów mieliśmy okazję próbować na wiele z podobnych pytań odpowiadać. Siłą rzeczy nie mogliśmy być obecni fizycznie w wielu miejscach, do których docieraliśmy z naszym przesłaniem w „normalnych” czasach. Mam jednak nadzieję, że w 2021 roku powrót do kontaktów z ludźmi, w tym przede wszystkim nasze działania edukacyjne w całej Polsce, będą już możliwe. Jeśli cokolwiek dobrego można powiedzieć o tym dziwnym minionym roku, to to, że odkurzone zostało słowo „wolność” i mam wrażenie, że dużo głębsza będzie refleksja nad groźbą jej utraty.

W tym roku dziękuję szczególnie naszym Darczyńcom za wsparcie finansowe, bo wiem, że niepewność, również ta materialna, zagościła w Waszych domach i firmach, a mimo to z taką hojnością towarzyszyacie nam w tej historii o wolności, którą opowiadamy każdego dnia, wierząc, że jest to opowieść i sprawa najważniejsza.

Agata Stremecka
Prezes Zarządu FOR

FOR w liczbach

Publikacje 73	Wyświetlenia publikacji blisko 200 tys.	Wyświetlenia kampanii #AudyxDUDY 1,1 mln
Nowi obserwatorzy na Facebooku 2037	Odwiedziny na sprawdzpodatki.pl ponad 100 tys.	Odwiedziny na dlugpubliczny.org.pl ponad 30 tys.
Odwiedziny Muzeum1989 70 tys.	Teksty na blogu 17	Wysłane komiksy ekonomiczne blisko 10 tys.

FOR w mediach

Nasi eksperci byli cytowani w mediach średnio **800 razy** w miesiącu.

Ich komentarze, artykuły i wywiady ukazują się regularnie m.in. w „Rzeczpospolitej”, „Gazecie Wyborczej”, „Dzienniku Gazecie Prawnej”, „Pulsie Biznesu”, Radiu TOK FM, TVN24 i TVN24 BiŚ, Polsat News, Onet.pl, Wirtualnej Polsce, Interii, Money.pl czy na Gazeta.pl.

W 2020 roku nazwa Forum Obywatelskiego Rozwoju pojawiała się w mediach średnio **254 razy w tygodniu**.

Cytowalność FOR w prasie: średnio **65 razy w miesiącu**.

Cytowalność FOR na stronach internetowych: średnio **674 razy w miesiącu**.

Cytowalność FOR w telewizji i radiu: średnio **105 razy w miesiącu**.

Łącznie nasze publikacje były cytowane w mediach ponad **600 razy**.

Prowadzimy **8 stron** internetowych i **4 profile** na Facebooku.

FOR aktywnie działa na **4 platformach społecznościowych** (Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn).

Nasze posty na Facebooku w 2020 r. uzyskały łącznie **1 335 624 wyświetlenia**.

46 906 reakcji na Facebooku.

2921 nowych obserwujących na Twitterze.

11 428 razy wspomniano nas w innych postach na Twitterze.

5 281 000 razy zareagowano na nasze posty na Twitterze.

Wybrane publikacje

GOSPODARKA

Komunikat: Indeks Elastyczności Zatrudnienia 2020: Jeden rozmiar nie jest dla wszystkich

Polska ma największe pole do poprawy w kategorii kosztu zwolnień (najważniejszej z punktu widzenia rynku pracy) i w zatrudnieniu. Polska na tle innych krajów charakteryzuje się wyjątkowo małym udziałem zatrudnienia na czas nieokreślony. Niestety dotychczas rząd PiS usztywniał nietypowe formy zatrudnienia, dość zresztą niekonsekwentnie, zamiast uelastyczyć pracę na czas nieokreślony, aby stała się atrakcyjnym rozwiązaniem dla pracowników i pracodawców.

– RAFAŁ TRZECIAKOWSKI

GOSPODARKA

Komunikat: Przejęcie niemieckich linii Condor: propaganda sukcesu

Nabycie niemieckich linii lotniczych Condor to w propagandzie polityków Prawa i Sprawiedliwości kolejny rzekomo bezprecedensowy w historii polskiej gospodarki sukces: oto LOT, swego czasu notorycznie przynoszący straty i przeznaczony do zamknięcia albo, w najlepszym razie, sprzedaży niemieckiej Lufthansie, teraz dzięki „dobrej zmianie” nie tylko wreszcie przynosi zyski, ale wręcz rozwija się tak prężnie, że aż rozpoczyna ekspansję na niemieckim rynku. Domniemyamy sukces miał wziąć się z tego, że teraz „polskie firmy są zarządzane w sposób świadomy i w sposób patriotyczny od strony gospodarczej”. Oczywiście, co jest często cechą propagandy, przekaz nie znajduje odzwierciedlenia w rzeczywistości.

– MARCIN ZIELIŃSKI

GOSPODARKA

Analiza: Podatek cukrowy to podatek od biednych

Podatki cukrowe najbardziej obciążają najbiedniejszych – nie tylko w stosunku do ich dochodów, ale i absolutnie. Podatek VAT często krytykuje się za to, że jest regresywny w stosunku do dochodów. Nie jest jednak regresywny w stosunku do konsumpcji ani pod względem absolutnej kwoty płaconego podatku. Podatki cukrowe natomiast takie są.

– RAFAŁ TRZECIAKOWSKI

GOSPODARKA

Komunikat: Finanse publiczne nieprzygotowane na koronawirusa

W sytuacji rosnącej niepewności, związanej z możliwymi konsekwencjami epidemii koronawirusa, jeszcze bardziej pilne niż dotychczas staje się ograniczenie niepewności generowanej przez błyskawiczne zmiany legislacyjne, wprowadzane przez obecny rząd. Słusznym kierunkiem jest apel polskich przedsiębiorców o zawarcie paktu społecznego pod hasłem „2020 rokiem regulacyjnego spokoju”, którego najważniejszym punktem jest odroczenie wejścia w życie nowych obowiązków administracyjnych dla firm.

– ALEKSANDER ŁASZEK

GOSPODARKA

Komunikat: Koronawirus i co dalej? Recepta gospodarcza FOR

Diagnoza: epidemia koronawirusa w kraju negatywnie wpłynie na firmy produkujące na rynek krajowy (np. handel, gastronomia, hotelarstwo), natomiast ograniczenia w światowym handlu i problemy naszych głównych partnerów handlowych uderzą w firmy nastawione na rynki zewnętrzne (np. transport, przetwórstwo przemysłowe). Skutki gospodarcze będą zależne od czasu trwania epidemii. W wariantach epidemii trwającej kwartał, uwzględniając negatywny wpływ gospodarki światowej, może oznaczać to spadek wzrostu w okolice zera.

– ALEKSANDER ŁASZEK

GOSPODARKA / PRAWORZĄDNOŚĆ

Artykuł: Koronawirus a prowadzenie działalności gospodarczej – uwaga na zakazy [część I]

Ponieważ już sama sytuacja pandemiczna, w jakiej wszyscy się znaleźliśmy, generuje ogromne koszty po stronie przedsiębiorców i wiąże się z dodatkowymi obowiązkami, których powinni być świadomi, warto wiedzieć, co może grozić dodatkowo w razie nieprzestrzegania przepisów. To nie tylko ryzyko bezpośrednich kar finansowych. Za niektóre czyny grozi też kara pozbawienia wolności.

– ELIZA RUTYNOWSKA

GOSPODARKA

Komunikat: Teraz pomoc dla pracowników, a jej rozliczenie po pandemii

Jesteśmy świadomi, że pandemia koronawirusa będzie wymagać wielu nadzwyczajnych działań. Społeczne, gospodarcze i zdrowotne konsekwencje tego prawie całkowitego załamania normalnego życia – zamkniętych szkół i firm, masowych kwarantann i zakazu opuszczania domów – mogą okazać się długotrwałe i bolesne, być może nawet poważniejsze niż żniwo zebrane bezpośrednio przez samego wirusa. Nie wiemy, ile epidemia potrwa w Polsce, ale musimy założyć, że w perspektywie trzech najbliższych miesięcy kluczowym zadaniem będzie wsparcie poszkodowanych osób i firm w taki sposób, żeby gospodarka szybko odbiła bezpośrednio po zakończeniu nadzwyczajnych działań zwalczających epidemię.

– ALEKSANDER ŁASZEK, RAFAŁ TRZECIAKOWSKI, MARCIN ZIELIŃSKI

GOSPODARKA

Komunikat: Rządowa pomoc dla firm – skomplikowana, uznaniowa i spóźniona

Obecnie najważniejszym wyzwaniem jest utrzymanie miejsc pracy oraz wsparcie osób, które, z powodu koronawirusa i działań mających ograniczyć skalę epidemii w Polsce, nie mogą pracować. Z jednej strony wymaga to wsparcia firm, które płacą swoim pracownikom, ale, pozbawione przychodów, same są zagrożone bankrutem. Z drugiej strony potrzebna jest pomoc dla osób, które pracowały na nietypowych formach zatrudnienia i z dnia na dzień straciły pracę.

– ALEKSANDER ŁASZEK, RAFAŁ TRZECIAKOWSKI, MARCIN ZIELIŃSKI

GOSPODARKA

Komunikat: Jak wykorzystać dane w walce z koronawirusem?

Obecnie testy na koronawirusa wykonywane są przede wszystkim u osób z objawami, co zniekształca informacje na temat tego, w których grupach ryzyko zarażenia jest najwyższe. Jest to dobrze widoczne przy porównaniu danych z Korei Płd. i Włoch. W ciężko dotkniętych pandemią Włoszech testy wykonywane są przede wszystkim na osobach, które mają objawy. W efekcie powstaje złudne wrażenie, że najwięcej zachorowań jest wśród osób w wieku 70-79 lat. W Korei Płd. program testów jest znacznie szerszy i pokazuje zupełnie inny obraz – najwięcej osób z wynikiem pozytywnym jest wśród osób w wieku 20-29 lat, przy czym należy mieć na uwadze, że może to być wynik nielosowego doboru próby.

– ALEKSANDER ŁASZEK, MARCIN ZIELIŃSKI

GOSPODARKA

Artykuł: Epidemia wywołana przez koronawirusa: Porównanie sytuacji w Polsce i innych krajach europejskich o liczbie mieszkańców powyżej 10 mln osób

Z powodu różnic pod względem liczby przeprowadzonych testów możliwości porównywania danych na temat liczby zachorowań, raportowanych przez różne kraje, są ograniczone. Według raportu WHO 80% Chińczyków, u których laboratoryjnie stwierdzono zarażenie koronawirusem, przechodziło chorobę w sposób łagodny albo umiarkowany. Na Islandii 50% osób zarażonych koronawirusem w chwili badania nie wykazywało żadnych objawów choroby albo wykazywało objawy łagodne. Niepoddawanie testom takich osób może istotnie zaniżyć liczbę oficjalnie stwierdzonych przypadków zachorowań.

– JERZY MILLER, MARCIN ZIELIŃSKI

GOSPODARKA

Komentarz: NBP cofa nas do PRL-u

Rodzą się wątpliwości, czy NBP nawet w odniesieniu do swojego podstawowego instrumentu, czyli stóp procentowych, podejmuje decyzje zgodne z celami, do których realizacji został powołany. Obniżenie stopy referencyjnej, czyli głównej stopy procentowej NBP, do 0,5% to igranie z bezpieczeństwem banków i zgromadzonych w nich oszczędności. Decyzja ta osłabi zwłaszcza banki spółdzielcze oraz banki komercyjne mające duże portfele kredytów walutowych.

– ANDRZEJ RZOŃCA

PRAWORZĄDNOŚĆ

Komunikat: Rządzący na Węgrzech i w Polsce wykorzystują pandemię w walce o władzę

Wybuch epidemii COVID-19 doprowadził do licznych zmian legislacyjnych w państwach na całym świecie. Niektóre rządy dostrzegły jednak w epidemii koronawirusa coś więcej niż konieczność radzenia sobie z wyzwaniami związanymi z ochroną zdrowia publicznego i gospodarki – niepowtarzalną szansę na dalszą koncentrację i umocnienie władzy.

– ELIZA RUTYŃSKA

PRAWORZĄDNOŚĆ

Komunikat: Nie nawołujcie do wprowadzenia stanu klęski żywiołowej – rząd już to zrobił

Epidemia koronawirusa stanowi sytuację nadzwyczajną, która zaangażowała wiele zasobów państwa i przynosi wymierne skutki m.in. w postaci obniżenia aktywności gospodarczej. Prawną reakcją na sytuację takie jak obecna pandemia jest wprowadzenie, zgodnie z przepisami Konstytucji RP, stanu nadzwyczajnego – w tym przypadku stanu klęski żywiołowej. Umożliwia on czasowe poświęcenie niektórych praw i wolności na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom w obliczu katastrofy naturalnej. Zestawienie obecnych regulacji z przepisami dotyczącymi stanu klęski żywiołowej potwierdza, że jedynym motywem, jakim kierują się rządzący odmawiając formalnego wprowadzenia tego stanu, jest kwestia nadchodzących wyborów prezydenckich.

– PATRYK WACHOWIEC

PRAWORZĄDNOŚĆ

Komunikat: „Kopertowe” wybory w maju to będą pseudowybory

Zgodnie z art. 127 ust. 1 Konstytucji RP Prezydent Rzeczypospolitej jest wybierany przez Naród w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich i w głosowaniu tajnym. Pseudowybory planowane przez rządzących pomiędzy 10 a 23 maja tych i wielu innych warunków, niezbędnych dla organizacji wyborów, nie spełniają.

– MAREK TATAŁA, ELIZA RUTYNOWSKA, PATRYK WACHOWIEC

GOSPODARKA

Komunikat: Bon wakacyjny, czyli jak zniechęcać pracodawców do umów o pracę

Rządowy program nie jest odpowiedzią na obecne problemy branży turystycznej. Branża turystyczna jest jedną z najbardziej dotkniętych przez pandemię COVID-19 oraz działania mające pandemię ograniczyć. Według ostatniego badania Centrum Monitoringu Sytuacji Gospodarczej nawet 30% firm działających w tym sektorze już straciło płynność lub utraci ją w ciągu najbliższych dwóch tygodni. Tymczasem zgodnie z zapowiedziami wicepremier Jadwigi Emilewicz bon przyznany w tym roku będzie ważny dwa lata, a program ma być kontynuowany w przyszłości. Dla firmy, która w tym momencie nie zarabia, dodatkowe przychody w przyszłym roku są bardzo małym pocieszeniem. Część firm skorzysta w tym roku, jednak trudno uznać to za efektywną odpowiedź na obecne wyzwania.

– ALEKSANDER ŁASZEK

GOSPODARKA

Komunikat: Rachunek od Państwa za 2019 rok

25 tys. zł sięgnęły w 2019 roku wydatki publiczne w przeliczeniu na przeciętnego obywatela. Już po raz dziewiąty Forum Obywatelskiego Rozwoju (FOR) publikuje „Rachunek od państwa”, czyli zestawienie ubiegłorocznych wydatków publicznych w przeliczeniu na przeciętnego stałego mieszkańca Polski, niezależnie od wieku. Jak co roku w FOR prowadzimy akcję informacyjną w okresie składania deklaracji podatkowych, aby w przystępny sposób zobrazować podatnikom za co płacą

– RAFAŁ TRZECIAKOWSKI

GOSPODARKA

Komunikat: Państwowe górnictwo drewnuje kieszenie podatników

Wicepremier Jacek Sasin ogłosił, że górnicy otrzymają świadczenia w wysokości 100% swoich pensji za okres zamknięcia kopalń węgla kamiennego ze względu na epidemię koronawirusa SARS-CoV-2 („nie poniosą żadnych strat finansowych, ekonomicznych”). Tymczasem inni pracownicy, objęci przestojem ekonomicznym, musieli zadowolić się wynagrodzeniem obniżonym nawet o 50% (jednak nie niższym od płacy minimalnej), a zleceniobiorcy świadczeniem postojowym równym 80% płacy minimalnej. Byłaby to kolejna dotacja podatników do nierentownego państwowego górnictwa węgla kamiennego.

– RAFAŁ TRZECIAKOWSKI

GOSPODARKA

Raport: Przewodnik Gospodarczy dla wyborców i kandydatów na Prezydenta

Po 2015 roku polska gospodarka wciąż rosła, co jednak wynikało z oddziaływania czynników zewnętrznych, a nie z polityki gospodarczej PiS. Po pierwsze w momencie dojścia do władzy PiS gospodarka naszego głównego partnera handlowego, czyli strefy euro, rosła w najszybszym tempie od prawie 10 lat. Po drugie w wyniku załamania ukraińskiej gospodarki po rosyjskiej inwazji od 2015 roku nastąpił bardzo duży napływ ukraińskich pracowników do Polski.

– ALEKSANDER ŁASZEK, MARCIN ZIELIŃSKI, RAFAŁ TRZECIAKOWSKI

PRAWORZĄDNOŚĆ

Komunikat: Tymczasowe aresztowania – osłabianie prawa do obrony

Kolejna propozycja nowelizacji Kodeksu postępowania karnego radykalnie ogranicza prawo do obrony. Sugierowane zmiany dotyczą m.in. aresztowanych posiedzeń online. Podejrzani ani jego obrońca nie muszą już być obecni na sali rozpraw. Zmiany wprowadzane są w ramach luzowania obostrzeń i uzasadniane pandemią, chociaż w okresie ścisłego lockdownu posiedzenia odbywały się osobiście.

– ELIZA RUTYNOWSKA

PRAWORZĄDNOŚĆ

Raport: Przewodnik Wyborczy – Praworządność

Wymiar sprawiedliwości w Polsce potrzebuje reform, na co wskazywali eksperci i organizacje pozarządowe jeszcze przed objęciem w 2015 roku przez Andrzeja Dudę funkcji Prezydenta RP. Jednak w ciągu pięciu lat kadencji obecnego prezydenta nie dokonano żadnej „reformy sądownictwa”, pomimo posługiwania się przez polityków PiS tym sloganem.

– MAREK TATAŁA, ELIZA RUTYNOWSKA, PATRYK WACHOWIEC

GOSPODARKA

Komunikat: Rosnąca luka VAT

Rząd PiS, przypisując w przeszłości swoim działaniom zmniejszenie luki VAT i w konsekwencji wyższe wpływy z tego podatku, bagatelizował kluczowe znaczenie dobrej koniunktury. To błąd, gdyż VAT jest podatkiem procyklicznym – w czasie dobrej koniunktury wpływy z VAT mogą rosnać szybciej od gospodarki, natomiast w gorszych czasach spadać bardziej niż aktywność gospodarcza.

– ALEKSANDER ŁASZEK

PRAWORZĄDNOŚĆ

Komentarz: Nacjonalizacja prywatnych mediów? Potrzebny podpis prezydenta

Ubiegający się o reelekcję prezydent Andrzej Duda 3 lipca 2020 roku stwierdził, że gazeta „Fakt”, której właścicielem jest koncern szwajcarsko-niemiecki z dużym udziałem kapitału amerykańskiego, chce wpłynąć na wybory prezydenckie w Polsce, stwierdzając, że „Niemcy chcą wybierać w Polsce prezydenta”. Słowa te padły po upublicznieniu przez dziennik informacji dotyczących ułaskawienia przez prezydenta Andrzeja Dudę osoby skazanej za czyn pedofilski.

– ELIZA RUTYNOWSKA

GOSPODARKA

Komunikat: Rząd nowelizuje budżet, ale nie podaje informacji o stanie finansów państwa

Przedstawiona przez rząd nowelizacja budżetu państwa nie zawiera informacji o szeregu państwowych funduszy celowych (Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych) ani o innych kluczowych instytucjach jak NFZ czy Fundusz Przeciwdziałania COVID-19, co uniemożliwia rzetelną ocenę stanu finansów publicznych. Przewidywany przez rząd rekordowy deficyt ponad 109 mld zł jest zaplanowany z bardzo dużym zapasem, jeśli wziąć pod uwagę deficyt 16 mld zł na koniec lipca.

– ALEKSANDER ŁASZEK

GOSPODARKA

Komunikat: Inflacja zjada oszczędności Polaków

Wbrew ostrzeżeniom Glapińskiego i Morawieckiego inflacja w Polsce utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie w ujęciu zarówno historycznym, jak i międzynarodowym. Ogólny poziom cen rośnie obecnie najsilniej od 2012 roku. Z kolei w ujęciu międzynarodowym Polska plasuje się w kolejnych miesiącach bieżącego roku wśród trzech krajów o najwyższej inflacji w UE. Według najnowszej prognozy Komisji Europejskiej w 2020 roku Polska pod względem inflacji będzie trzecia w UE (za Węgrami i Czechami), a w 2021 roku – ex aequo pierwsza z Rumunią i Węgrami.

– MARCIN ZIELIŃSKI

GOSPODARKA

Analiza: Demografia i recesja uderzają w ZUS

Recesja wywołana przez reakcje państwa i konsumentów na pandemię COVID-19 obnażyła problemy systemu emerytalnego, dotychczas maskowane przez dobrą koniunkturę. Według założeń budżetu na 2021 rok dochody składkowe funduszu emerytalnego FUS w 2021 roku będą niższe o ponad 10 mld zł od zakładanych. Jednocześnie liczba emerytów i w konsekwencji wydatki na świadczenia w 2020 i 2021 roku będą rosły w tempie niemal niezmiennym.

– ALEKSANDER ŁASZEK

PRAWORZĄDNOŚĆ

Komunikat: Wspólny rynek i praworządność ważniejsze dla rozwoju Polski niż fundusze unijne

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej to nie tylko źródło z funduszy unijnych, ale przede wszystkim dostęp do wspólnego rynku, którego czterech swobód (przepływu towarów, usług, kapitału i osób), prawa konkurencji i zakazu państwowych dotacji, wspólnych standardów produkcyjnych, w razie ich braku wzajemnego uznawania strzeże Trybunał Sprawiedliwości UE. Prymat prawa unijnego nad krajowym zapewnia jednolite stosowanie reguł na terenie całego wspólnego rynku.

– RAFAŁ TRZECIAKOWSKI

GOSPODARKA

Analiza: Nowoczesna teoria monetarna musi odejść

Wśród zwolenników tej teorii próżno szukać jakichkolwiek uznanych ekonomistów. Główni reprezentanci MMT skupieni są wokół ośrodków akademickich o niewielkiej renomie. MMT zyskała na popularności nie w wyniku dyskusji o niuansach ekonomii monetarnej prowadzonej przez wybitnych badaczy z czołowych uczelni, lecz za sprawą tego, że odwołali się do niej znani politycy, tacy jak amerykański senator Bernie Sanders oraz kongresmenka Alexandria Ocasio-Cortez, gdyż jej założenia były zgodne z ich poglądami politycznymi.

– ARKADIUSZ SIEROŃ

Publikacje FOR w 2020 roku

1. **Komentarz** | Ograniczyć sztywność regulacji czasu pracy | Rafał Trzeciakowski
2. **Analiza** | Macedońska karuzela ustrojowa: Od demokracji ku ustrojowi niedemokratycznemu i z powrotem | Katarzyna Szczypka, (wstęp: Leszek Balcerowicz)
3. **Komunikat** | Indeks Elastyczności Zatrudnienia 2020: Jeden rozmiar nie jest dla wszystkich | Rafał Trzeciakowski
4. **Komunikat** | Przejęcie niemieckich linii Condor: propaganda sukcesu | Marcin Zieliński
5. **Komunikat** | Ujemna rentowność: nie ma się czym chwalić | Marcin Zieliński
6. **Komunikat** | Jawność wyborów do nowej KRS: publikacja list nie kończy sprawy | Patryk Wachowiec
7. **Komunikat** | Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym ws. „sporu kompetencyjnego”: droga do dalszej destrukcji państwa prawa | Eliza Rutynowska
8. **Analiza** | Podatek cukrowy to podatek od biednych | Rafał Trzeciakowski
9. **Komunikat** | Finanse publiczne nieprzygotowane na koronawirusa | Aleksander Łaszek
10. **Komunikat** | Wybory I Prezesa SN – nowy problem dla polskiej demokracji? | Eliza Rutynowska
11. **Komunikat** | Koronawirus i co dalej? Recepta gospodarcza FOR | Aleksander Łaszek
12. **Artykuł** | Koronawirus a prowadzenie działalności gospodarczej – uwaga na zakazy [część I] | Eliza Rutynowska
13. **Artykuł** | Koronawirus a prowadzenie działalności gospodarczej – uwaga na zakazy [część II] | Eliza Rutynowska
14. **Komentarz** | Czy reakcja rządu na epidemię była szybka? Lekcje na przyszłość dla Polski i Europy | Rafał Trzeciakowski, Marcin Zieliński
15. **Komunikat** | Teraz pomoc dla pracowników, a jej rozliczenie po pandemii | Aleksander Łaszek, Rafał Trzeciakowski, Marcin Zieliński
16. **Artykuł** | Koronawirus a prowadzenie działalności gospodarczej – uwaga na zakazy [część III] | Eliza Rutynowska
17. **Komunikat** | PiS prze do wyborów zamiast skupić się na pomocy przedsiębiorcom i pracującym | Marek Tatała
18. **Komunikat** | Rządowa pomoc dla firm – skomplikowana, uznaniowa i spóźniona | Aleksander Łaszek, Rafał Trzeciakowski, Marcin Zieliński
19. **Komunikat** | Jak wykorzystać dane w walce z koronawirusem? | Aleksander Łaszek, Marcin Zieliński
20. **Artykuł** | Epidemia wywołana przez koronawirusa: Porównanie sytuacji w Polsce i innych krajach europejskich | Jerzy Miller, Marcin Zieliński
21. **Artykuł** | Dług publiczny Polski: nie bagatelizować niebezpieczeństwa | Rafał Trzeciakowski
22. **Komunikat** | Rekomendacja FOR ws. rozliczania pomocy w spóźnionej tarczy rządu | Aleksander Łaszek
23. **Komentarz** | NBP cofa nas do PRL-u | Andrzej Rzońca
24. **Komunikat** | Rządzący na Węgrzech i w Polsce wykorzystują pandemię w walce o władzę | Eliza Rutynowska
25. **Artykuł** | Akty prawne znowelizowane w wyniku wprowadzonej tzw. tarczy antykryzysowej (nr 1) | Eliza Rutynowska
26. **Analiza** | Reakcje wybranych państw na COVID-19 | Aleksander Łaszek, Rafał Trzeciakowski
27. **Komunikat** | Nie nawołujcie do wprowadzenia stanu klęski żywiołowej – rząd już to zrobił | Patryk Wachowiec
28. **Komentarz** | Badanie CMMSG: Sytuacja ekonomiczna przedsiębiorstw w czasach koronawirusa | Aleksander Łaszek
29. **Komentarz** | O „wyborach pocztowych” do których dąży PiS: To będą pseudowybory | Andrzej Machowski
30. **Komunikat** | „Kopertowe” wybory w maju to będą pseudowybory | Marek Tatała, Eliza Rutynowska, Patryk Wachowiec
31. **Komentarz** | Kiedy wybory? 19 lipca to najbardziej prawdopodobny termin | Andrzej Machowski
32. **Komunikat** | Bon wakacyjny, czyli jak zniechęcać pracodawców do umów o pracę | Aleksander Łaszek
33. **Komunikat** | Minimalne standardy demokratycznych i bezpiecznych wyborów w okresie pandemii: rekomendacje FOR | Patryk Wachowiec
34. **Komentarz** | Komentarz FOR do wyników badań CMMSG o sytuacji przedsiębiorstw w czasach koronawirusa | Aleksander Łaszek
35. **Komunikat** | Rząd PiS psuje reguły fiskalne zamiast ogłosić stan klęski żywiołowej | Rafał Trzeciakowski
36. **Artykuł** | Akty prawne znowelizowane w wyniku wprowadzonej tzw. tarczy antykryzysowej (nr 2) | Eliza Rutynowska

37. **Artykuł** | Akty prawne znolizowane w wyniku wprowadzonej tzw. tarczy antykryzysowej (nr 3) | Eliza Rutynowska
38. **Komunikat** | Rachunek od Państwa za 2019 rok | Rafał Trzeciakowski
39. **Komunikat** | Niewprowadzenie stanu klęski żywiołowej naraża podatników i przedsiębiorców na wyższe koszty odszkodowań za ograniczenie wolności gospodarczej | Eliza Rutynowska
40. **Komunikat** | Państwowe górnictwo drenuje kieszenie podatników | Rafał Trzeciakowski
41. **Raport** | Przewodnik Gospodarczy dla wyborców i kandydatów na Prezydenta | Aleksander Łaszek, Marcin Zieliński, Rafał Trzeciakowski
42. **Komunikat** | Tymczasowe aresztowania – osłabianie prawa do obrony | Eliza Rutynowska
43. **Komentarz** | W trzecią rocznicę położenia stępki – podsumowanie planu Morawieckiego | Marcin Zieliński
44. **Raport** | Przewodnik Wyborczy – Praworządność | Marek Tatała, Eliza Rutynowska, Patryk Wachowiec
45. **Komunikat** | Rosnąca luka VAT | Aleksander Łaszek
46. **Komunikat** | Wielka czystka w ramach "spłaszczenia struktury sądów"? Potrzebny podpis prezydenta | Eliza Rutynowska
47. **Komentarz** | Fundusz kupowania głosów | Marcin Zieliński
48. **Komunikat** | Który kandydat na prezydenta może poprzeć komisarza w biurze RPO? | Eliza Rutynowska
49. **Komentarz** | To nie były dobre lata dla pozycji Polski w międzynarodowych rankingach | Patryk Wachowiec
50. **Komentarz** | Nacjonalizacja prywatnych mediów? Potrzebny podpis prezydenta | Eliza Rutynowska
51. **Analiza** | Waluty globalne i peryferyjne: różne pole manewru w polityce pieniężnej | Marek Dąbrowski
52. **Komunikat** | Czego nie mówi informacja o nowelizacji budżetu? | Aleksander Łaszek
53. **Komunikat** | Rząd nowelizuje budżet, ale nie podaje informacji o stanie finansów państwa | Aleksander Łaszek
54. **Komunikat** | Inflacja zjada oszczędności Polaków | Marcin Zieliński
55. **Analiza** | Demografia i recesja uderzają w ZUS | Aleksander Łaszek
56. **Komunikat** | Pandemia wymówką dla urzędniczej bezkarności | Eliza Rutynowska
57. **Raport** | Raport FOR: Stan praworządności w Polsce w 2020 r. | Marek Tatała, Eliza Rutynowska, Patryk Wachowiec
58. **Komunikat** | Żaden z krajów, które wprowadziły ograniczenia w hodowli, nie dokonał tego z tak drastycznym naruszeniem prawa własności, jak przewiduje projekt ustawy PiS | Marcin Zieliński
59. **Opinia** | Opinia prawna o projekcie ustawy o transparentności finansowania organizacji pozarządowych (w brzmieniu z dnia 7 sierpnia 2020 r.) | Patryk Wachowiec
60. **Komunikat** | Rząd PiS chce przeznaczyć kolejne miliardy na niewydajne górnictwo | Rafał Trzeciakowski
61. **Komunikat** | Polski system podatkowy trzeci od końca w rankingu Tax Foundation | Aleksander Łaszek
62. **Komunikat** | Trybunał Konstytucyjny jako ucieczka władzy przed odpowiedzialnością za błędy | Eliza Rutynowska
63. **Komunikat** | Ratujmy ludzi – płacmy ozdrowieńcom COVID-19 za osocze | Rafał Trzeciakowski
64. **Komunikat** | Zawieszenie zakazu handlu na czas epidemii – krok w dobrym kierunku | Marcin Zieliński
65. **Komunikat** | Wspólny rynek i praworządność ważniejsze dla rozwoju Polski niż fundusze unijne | Rafał Trzeciakowski
66. **Komunikat** | Sejmowa uchwała ws. negocjacji unijnego budżetu pełna przekłamań | Patryk Wachowiec
67. **Komunikat** | Przedsiębiorcy potrzebują stabilnego otoczenia regulacyjnego | Marcin Zieliński
68. **Analiza** | Nowoczesna teoria monetarna musi odejść | Arkadiusz Sieroń
69. **Komunikat** | Praca dla wybranych: Regulacje wciąż blokują dostęp do zawodów | Marcin Zieliński
70. **Komunikat** | W międzynarodowych wskaźnikach wolności i demokracji Polska solidarnie spada wraz z Węgrami | Katarzyna Bentkowska
71. **Komunikat** | Nieodpowiedzialna decyzja TK w sprawie aborcji, za którą stał J. Kaczyński [badanie Kantar na zlecenie FOR] | Marek Tatała
72. **Komunikat** | Ustawa o zawodzie farmaceuty – kolejny krok w kierunku zamknięcia rynku | Marcin Zieliński
73. **Komunikat** | Pracodawcy i sklepy lepiej przygotowali się do drugiej fali pandemii niż sektor publiczny? [badanie Kantar na zlecenie FOR] | Aleksander Łaszek

Wszystkie publikacje są dostępne w wersji elektronicznej do pobrania na stronie www.for.org.pl

Kampania informacyjna FOR w czasie wyborów

Przed wyborami prezydenckimi w czerwcu 2020 roku Forum Obywatelskiego Rozwoju opublikowało dwa raporty poruszające kwestie gospodarcze i prawne. Celem publikacji było ułatwienie polskim wyborcom podjęcia świadomej decyzji przy urnie wyborczej. Raportom towarzyszyła szeroko zakrojona kampania informacyjna w mediach społecznościowych o zasięgu 260 tys. odbiorców.

PRZEWODNIK WYBORCZY – PRAWORZĄDNOŚĆ

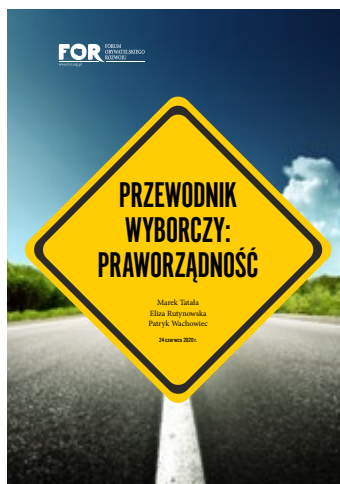
W kampanii wyborczej pada wiele deklaracji i obietnic kandydatów. Trzeba je oceniać z perspektywy kompetencji prezydenta. Jednym z głównych zadań Prezydenta RP jest przestrzeganie Konstytucji RP i pilnowanie, aby robili to ustawodawcy.

Stosunek do spraw związanych z praworządnością, systemem wymiaru sprawiedliwości, w tym prokuratury, odróżnia urzędującego prezydenta, kandydata Prawa i Sprawiedliwości, Andrzeja Dudę, od głównych kontrkandydatów. Prezydent Duda popierał ustawy uderzające w niezależność sądów, zwiększające wpływ polityków na wymiar sprawiedliwości czy pozwalające na silną koncentrację władzy nad prokuraturą w rękach aktywnego polityka, ministra sprawiedliwości i posta klubu PiS, Zbigniewa Ziobro.

Co najmniej kilku kontrkandydatów Andrzeja Dudy, m.in. Robert Biedroń, Szymon Hołownia, Władysław Kosiniak-Kamysz i Rafał Trzaskowski, krytycznie oceniali wprowadzone w ostatnich latach zmiany osłabiające praworządność i zapowiadało ich odwołanie, tak aby wzmocnić niezależność sądów i prokuratury od polityków.

Wymiar sprawiedliwości w Polsce potrzebuje reform, na co wskazywali eksperci i organizacje pozarządowe jeszcze przed objęciem w 2015 roku przez Andrzeja Dudę funkcji Prezydenta RP. Jednak w ciągu pięciu lat kadencji obecnego prezydenta nie dokonano żadnej „reformy sądownictwa”, pomimo posługiwania się przez polityków PiS tym sloganem.

Prezydent Andrzej Duda bezprawnie odmówił przyjęcia ślubowania od trzech prawidłowo wybranych przez Sejm VII kadencji sędziów Trybunału Konstytucyjnego, umożliwiając im w ten sposób rozpoczęcie pracy orzeczniczej. Jednocześnie przyjął ślubowania od trzech sędziów na już obsadzone miejsca, co sprawiło, że w TK pojawili się „dublerzy”. Do TK trafili też: były poseł PiS, Stanisław Piotrowicz, prokurator nagradzany w PRL medalami, członek egzekutywy PZPR, a także posłanka PiS, Krystyna Pawłowicz, znana ze swoich obraźliwych wypowiedzi. Szczególnie nominacja i ślubowanie Piotrowicza kontrastuje ze sloganami rządzących o rzekomej „dekominizacji” sądownictwa i słowami Andrzeja Dudy, wypowiedzianymi do jednego z wyborców krytykującego zmiany w sądach: „O czym pan mówi, o tych komuchach, którzy tam zasiadali?”.

Zaraz po rozpoczęciu VII kadencji Sejmu Prawo i Sprawiedliwość rozpoczęło proces przemianowania kontroli nad Trybunałem Konstytucyjnym, który zakończył się wraz z powołaniem przez prezydenta Dudę Julii Przyłębskiej na stanowisko prezesa TK, co nastąpiło z naruszeniem obowiązujących przepisów.

Prezydent Andrzej Duda złożył w Sejmie i podpisał ustawę, która pozwoliła na zdomino-

wanie Krajowej Rady Sądownictwa przez nominatów większości rządzącej. W przeszłości politycy wybierali jedynie 32% członków KRS, a władza sądownicza była silnie odizolowana od pozostałych władz. Po zmianach wprowadzonych przez PiS aż 92% członków tego organu zostało wybranych przez polityków.

Także ustawa o Sądzie Najwyższym została złożona w Sejmie i podpisana przez prezydenta Dudę. Miała doprowadzić, wbrew Konstytucji RP, do usunięcia 27 z 74 sędziów Sądu Najwyższego, a także przerwać kadencję I Prezes SN. Zostało to w dużej mierze zatrzymane dzięki działaniom Trybunału Sprawiedliwości UE i zasadnej presji opinii publicznej.

Zmiany w Sądzie Najwyższym, takie jak stworzenie nowych izb, w tym Izby Dyscyplinarnej, budziły ogromne wątpliwości konstytucyjne i zostały krytycznie ocenione przez instytucje Unii Europejskiej, w tym Trybunał Sprawiedliwości UE, który 8 kwietnia 2020 r. orzekł o zastosowaniu środka tymczasowego pod postacią zakazu prowadzenia przez Izbę spraw dyscyplinarnych wobec sędziów czy przekazywania ich sądom, które nie spełniają kryterium niezależności w rozumieniu prawa.

W ostatnich pięciu latach kilkakrotnie modyfikowano ustawę dotyczącą ustroju sądów powszechnych. Zmiany te zwiększyły wpływ Ministra Sprawiedliwości na sądy. W sposób arbitralny, bez uzasadnienia, wymieniono prawie 160 prezesów i wiceprezesów sądów. Stworzono system dyscyplinarny, w którym głównych rzeczników dyscyplinarnych powołuje Minister Sprawiedliwości. Uchwalono tzw. ustawę kagańcową, której celem jest zastraszanie sędziów i zniechęcanie ich do publicznej obrony praworządności czy kierowania pytań prejudycjalnych do Trybunału Sprawiedliwości UE.

Zmiany wprowadzone w prokuraturze podczas kadencji Andrzeja Dudy i za jego aprobatą, wyrażaną podpisywaniem ustaw, daty

Prokuratorowi Generalnemu, a jednocześnie Ministrowi Sprawiedliwości, czyli aktywnemu politykowi, niemal nieograniczony wpływ na prokuraturę, jej kierownictwo, nagrody, awanse, kary, a także na jej działania i toczące się postępowania. Ich wprowadzenie budzi więc uzasadnione wątpliwości co do niezależności prokuratorów od polityków.

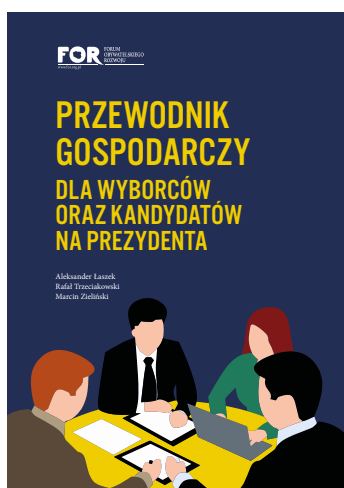
Ataki partii rządzącej i prezydenta Andrzeja Dudy na niezależność sądownictwa spotkały się z reakcją wielu organizacji międzynarodowych, w tym instytucji UE. Zmiany w sądach i prokuraturze zostały kilkakrotnie krytycznie ocenione przez Komisję Wenecką, działającą przy Radzie Europy. W grudniu 2016 r., na wniosek Komisji Europejskiej, Polska stała się pierwszym w historii państwem UE objętym tzw. procedurą z art. 7 ust. 1 Traktatu o UE. Trybunał Sprawiedliwości UE rozpatrzył lub w najbliższych miesiącach rozpatrzy kilkanaście spraw dotyczących Polski.

Okres prezydentury Andrzeja Dudy to także bezprecedensowy spadek jakości procesu legislacyjnego. Na szczególną uwagę zasługuje tu głównie ustawodawstwo dotyczące wymiaru sprawiedliwości. Urzędujący prezydent stał się ostatnim ogniwem „taśmociągu” i „w biegu” podpisywał niektóre z ustaw naruszających zasady rządów prawa, w niezwykle krótkim terminie.

Wiele opinii prawników wskazuje, że Prezydent RP przekroczył swoje kompetencje, niewinniając, przed prawomocnym wyrokiem sądów, polityka PiS, Mariusza Kamińskiego i trzy inne osoby z nim związane.

Ostatnie pięć lat to spadek pozycji Polski w wielu rankingach oceniających jakość demokracji i praworządność, m.in. w badaniach Freedom House czy indeksie praworządności autorstwa World Justice Project (Rule of Law Index).

PRZEWODNIK GOSPODARCZY DLA WYBORCÓW I KANDYDATÓW NA PREZYDENTA

Pomimo bardzo szybkiego wzrostu jesteśmy szóstym najbiedniejszym krajem UE, co wynika z bardzo niskiego poziomu startu w 1989 roku. Polska jest dopiero mniej więcej w połowie drogi do dogonienia Niemiec i dlatego tak istotne jest kontynuowanie reform zapoczątkowanych 30 lat temu.

Po 2015 roku polska gospodarka wciąż rośnie, co jednak wynikało z od-

działywania czynników zewnętrznych, a nie z polityki gospodarczej PiS. Po pierwsze w momencie dojścia do władzy PiS gospodarka naszego głównego partnera handlowego, czyli strefy euro, rosła w najszybszym tempie od prawie 10 lat. Po drugie w wyniku zamknięcia ukraińskiej gospodarki po rosyjskiej inwazji od 2015 roku nastąpił bardzo duży napływ ukraińskich pracowników do Polski.

Konsekwencje błędnej polityki gospodarczej PiS zaczęły być widoczne jeszcze przed wybuchem pandemii koronawirusa. Spowolnienie gospodarcze dotarło do Polski już w 4 kw. 2019 roku, kiedy wzrost PKB zaczął gwałtownie hamować. O ile jeszcze

w 3 kw. 2019 roku PKB wzrósł o 1,2% w stosunku do poprzedniego kwartału, o tyle w 4 kw. 2019 roku wzrost wyniósł już tylko 0,3%.

Od wyboru Andrzeja Dudy na prezydenta wartość notowanych na giełdzie państwowych spółek spadła o niemal 80 mld zł (o 1/3) i to jeszcze przed wybuchem paniki związanej z koronawirusem. Słabe wyniki spółek kontrolowanych przez państwo przełożyły się na spadek indeksu WIG20TR, mimo że obecne w nim duże spółki prywatne na ogół rosły. W tym samym czasie urósł również zdominowany przez firmy prywatne indeks mWIG40TR (o 20%). Zwykli ludzie, inwestujący na giełdzie bezpośrednio bądź za pośrednictwem funduszy inwestycyjnych, często lokują dużą część swoich środków w państwowe spółki. I to oni płacą za decyzje zarządów tych przedsiębiorstw, służące realizowaniu polityki PiS i niewynikające z rachunku ekonomicznego.

Do 2015 roku zakres wolności gospodarczej w Polsce według najważniejszych rankingów, takich jak Heritage Foundation czy Fraser Institute, niemal nieprzerwanie rósł. Po 2015 roku w obu indeksach nasza pozycja się pogorszyła, spadliśmy odpowiednio z 39. na 46. miejsce i z 48. na 59. miejsce na świecie. Polska spadła również w opracowywanym przez Property Rights Alliance indeksie praw własności (z 43. na 52. miejsce) i stworzonym przez Bank Światowy indeksie Doing Business (z 24. na 40. miejsce). Co szczególnie niepokojące, pogorszyła się też pozycja Polski w Indeksie Percepcji Korupcji Transparency International (z 29. na 41. miejsce).

Zapowiadany na 2020 rok „zrównoważony” budżet opierał się na drenażu funduszy celowych. Żeby na papierze pokazać zerowy deficyt, rząd poukrywał wydatki w różnych funduszach. Jeszcze przed pandemią COVID-19 deficyt całych finansów publicznych (czyli budżetu, funduszy i samorządów) miał wynieść ok. 30 mld zł, a po odliczeniu jednorazowych dochodów ze skoku na OFE – ok. 50 mld zł.

Jednocześnie pod względem udziału wydatków społecznych w PKB Polska zajmuje drugie (po Słowenii) miejsce wśród krajów UE z Europy Środkowo-Wschodniej (CEE-11) – na tle regionu szczególnie wyróżniają nas wysokie wydatki na emerytury.

Obniżenie wieku emerytalnego doprowadzi do bardzo niskich emerytur lub drastycznie wyższych podatków. W efekcie obniżenia przez PiS wieku emerytalnego w 2060 roku ponad 60% emerytów będzie otrzymywało emerytury minimalne lub niższe, ponieważ nie zdążą zgromadzić składek o wystarczającej wartości (w scenariuszu wieku emerytalnego 67 lat dla kobiet i mężczyzn byłoby to 25%). Koszt dopłat do emerytur minimalnych obciążą coraz mniej liczną populację osób pracujących.

„500+” nie przyczyniło się do trwałego wzrostu dziecięcości, a problem ubóstwa dzieci można było rozwiązać zdecydowanie niższym kosztem. Liczba urodzeń po wprowadzeniu programu „500+” od kwietnia 2015 roku krótkotrwale wzrosła, po czym wróciła do wcześniejszego poziomu. Od września 2018 roku do września 2019 roku urodziło się 377 tys. dzieci, czyli praktycznie tyle samo, co przed wprowadzeniem programu od marca 2014 roku do marca 2015 roku (375 tys.).

Za dużą część wyższych wpływów z VAT odpowiadała dobra koniunktura. Zaostrzenie przepisów sprawiło, że polskie przepisy o VAT należą do najbardziej czasochłon-

nych w całej UE – rozliczenie podatków zajmuje obecnie ponad 330 godzin w roku. Drastyczne zaostrezenie kar, w połączeniu z atakiem na niezależność sądownictwa, stworzyło znaczną niepewność i przyczyniło się do załamania inwestycji prywatnych.

Według planu Morawieckiego do 2020 roku stopa inwestycji miała wzrosnąć do poziomu 25% PKB. Tymczasem spadła w 2017 roku do 17,5% PKB – najniższego poziomu od 1995 roku. Pomimo nieznacznego odbicia w późniejszym okresie wciąż jest o ok. 1,5% PKB niższa niż w 2015 roku. Zmalały też inwestycje prywatne – z 15,6% PKB w 2015 roku do 14,3% w 2019 roku. Stopa inwestycji (zwłaszcza prywatnych) jest ważna, bo to od niej zależy, jak wyposażeni w kapitał będą polscy pracownicy, a inwestycje są głównym nośnikiem innowacji.

6–7 mln obywateli wytwarza ok. 60% polskiego PKB. Dość dużo osób pozostaje w ogóle poza rynkiem pracy

– 5,5 mln osób w wieku 20–64 lata jest biernych zawodowo. To 25% osób w tym wieku; dla porównania w Niemczech czy Szwecji ten odsetek wynosi odpowiednio 17% i 13%. Przy dotychczasowej polityce gospodarczej nie ma szans na wydatne podniesienie zarobków ludzi przez zachęcenie ich do podejmowania pracy w wydajniejszych firmach i branżach. Stworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju przedsiębiorstw (przewidywalnych regulacji, prostych i stabilnych podatków, sprawnych i niezależnych sądów) pozwoliłoby na wzmocnienie wzrostu gospodarczego, co przełożyłoby się na podniesienie wynagrodzeń osób obecnie mniej zarabiających.

Socjalizm nie tylko marnował energię ludzi, lecz także niszczył środowisko naturalne. Przejście do gospodarki rynkowej istotnie poprawiło produktywność polskiej gospodarki z korzyścią dla środowiska. Przy niemal niezmiennym zatrudnieniu polska gospodarka wytwarza 2,5 razy większy PKB, zużywając przy tym mniej surowców i emitując o 25% mniej CO₂ niż w 1989 roku.

Rozwój Polski po socjalizmie

ALEKSANDER ŁASZEK
RAPAŁ TRZECIAKOWSKI
MARCIN ZIELIŃSKI

ROZWÓJ POLSKI PO SOCJALIZMIE: 7 NAJBARDZIEJ NIEWYGODNYCH FAKTÓW DLA KRYTYKÓW TRANSFORMACJI

W dniu 31. rocznicy ogłoszenia „planu Balcerowicza” Forum Obywatelskiego Rozwoju opublikowało raport *Rozwój Polski po socjalizmie*, w którym znajdują Państwo m.in. 7 najbardziej niewygodnych faktów dla krytyków transformacji.

Według danych Penn World Table w latach 1989–2017 PKB na mieszkańca wzrósł w Polsce o 202%. Polska po 1989 r. rosta najszybciej spośród 11 posocjalistycznych państw członkowskich UE. Istnieją duże rozbieżności w szacunkach dochodów w 1989 r., ale Polska była prawdopodobnie najbiedniejszym ze wszystkich krajów bloku wschodniego, które dołączyły później do UE. Total Economy Database szacuje dochody Czechów w 1989 r. na wyższe o 85%, a Węgrów o 59% od Polaków. Penn World Table 9.1 i Maddison Project 2018

szacują dużo większą lukę w stosunku do Czechów i nieco mniejszą w stosunku do Węgrów. Od tego czasu wyprzedziliśmy Węgry, a jednocześnie znacznie zmniejszyliśmy dystans do Czech.

Ostatnie 30 lat to okres największych sukcesów gospodarczych Polski od czasu odzyskania przez nasz kraj niepodległości w 1918 r. O ile poziom życia Polaków w przededniu I wojny światowej w 1913 r., na koniec II RP w 1938 r. i na koniec PRL w 1988 r. oscylował wokół 20% PKB na mieszkańca USA, o tyle – dzięki rozwojowi w III RP – obecnie stanowi już ok. 50% PKB na mieszkańca USA (Trzeciakowski, 2018).

Wzrost dochodów we wszystkich polskich regionach. W latach 2000–2017 we wszystkich województwach PKB na mieszkańca rósł szybciej od średniej unijnej.

W Polsce nie doszło do dezindustrializacji. Trzeba zauważyć, że wbrew popularnym opiniom o upadku polskiego przemysłu na skutek transformacji gospodarczej według danych OECD w latach 1990–2018 produkcja przemysłowa wzrosła o 292%, a przetwórstwo przemysłowe – o 484%.

W latach 1990–2017 współczynnik wyrażający liczbę zgonów niemowląt spadł z 1,93% do 0,4% urodzeń żywych. Zbliżył się do średniej unijnej (0,36%) i jest niewiele wyższy niż w Niemczech. Z kolei oczekiwana długość życia w momencie narodzin wzrosła w Polsce z 66,2 do 73,8 roku dla mężczyzn oraz z 75,2 do 81,7 roku dla kobiet (GUS, 2019).

Badania pokazują, że gospodarki centralnie planowane wytwarzały więcej dwutlenku węgla niż bogatsze od nich gospodarki wolnorynkowe (w przeliczeniu na dolara PKB). Transformacja gospodarcza przyczyniła się do ograniczenia emisji CO₂. Przykładowo w Polsce w latach 1989–2017 emisja spadła o 23%. Spadek ten przedstawia się jeszcze bardziej imponująco, gdy uwzględnimy wzrost gospodarczy. W przeliczeniu na dolara PKB emisja CO₂ zmniejszyła się w tym okresie z 0,9 kg do 0,2 kg.

Wzrost udziału Polski w światowym eksporcie towarów i usług w latach 1990–2018 jest imponujący, szczególnie jeśli weźmie się pod uwagę zachodzącą ekspansję eksportową Chin.

W ramach aktywności międzynarodowej i projektu *Rule of Law in Poland FOR* przygotowano cztery anglojęzyczne raporty na temat praworządności w Polsce. Projekt był realizowany przy wsparciu Fundacji im. Friedricha Naumanna (*Friedrich Naumann Stiftung für die Freiheit*), która od dziesiątek lat zajmuje się promowaniem oraz wspieraniem wolności i praworządności w wielu miejscach na świecie.

Celem projektu było dotarcie z wiarygodnymi informacjami na temat sytuacji w Polsce do instytucji Unii Europejskiej, organizacji międzynarodowych, mediów, dyplomatów, polityków, przedsiębiorców i opinii publicznej w innych krajach.

RAPORT 1: STAN PRAWORZĄDNOŚCI W POLSCE W 2020 R.

Pierwszy z serii raportów FOR pt. *Rule of Law in Poland 2020: a Diagnosis of the Deterioration of the Rule of Law From a Comparative Perspective* był oceną stanu praworządności i analizą skutków polityk partii rządzącej w tym obszarze. W raporcie znaleźć można podsumowanie zmian w Trybunale Konstytucyjnym, Krajowej Radzie Sądowictwa, Sądzie Najwyższym, sądach powszechnych i prokuraturze w ostatnich pięciu latach. Autorzy omówili też uzasadnienia „reform”, propagowane przez rządzących w ramach ataków na państwo prawa. Ważną część raportu stanowi analiza porównawcza z wykorzystaniem międzynarodowych rankingów oraz powszechnie przyjętych mierników oceny jakości demokracji i rządów prawa.

RAPORT 2: MIĘDZYNARODOWE REAKCJE NA KRYZYS PRAWORZĄDNOŚCI W POLSCE

Raport *Rule of Law in Poland 2020: International and European Responses to the Crisis* obejmuje międzynarodowe i europejskie reakcje na kryzys praworządności w Polsce. Skupia się on przede wszystkim na politycznych i sądowych mechanizmach Unii Europejskiej, z uwagi na ich znaczny wpływ na sytuację w Polsce oraz szeroki zakres wykorzystanych narzędzi. Odnosi się także do Rady Europy, ONZ i ich agend, jak i środków przyjętych przez pojedyncze podmioty. W raporcie podjęto również próbę oceny tych narzędzi oraz przedstawiono rekomendacje w celu ich wzmocnienia i zwiększenia skuteczności powstrzymania kryzysu.

RAPORT 3: PRAWORZĄDNOŚĆ W POLSCE W CZASACH PANDEMII COVID-19

Celem raportu *Rule of Law in Poland 2020: The Rule of Law Crisis in the Time of COVID-19 Pandemic* była analiza zmian w polskim systemie prawnym, jakie dokonały się w trakcie pandemii. Rozważaliśmy w nim konstytucyjnoprawny kontekst wprowadzanych rozwiązań antycovidowych i wyjaśniliśmy, dlaczego nie zastosowano przepisów Konstytucji, opisując wydarzenia związane z wyborami prezydenckimi. Przeanalizowaliśmy również przykłady restrikcji wprowadzonych bez odpowiednich podstaw prawnych i pokazaliśmy, jak w czasie trwania pandemii doszło do przejścia Sądu Najwyższego przez nominatów partii rządzącej oraz wykorzystania Trybunału Konstytucyjnego do realizacji własnej agendy politycznej.

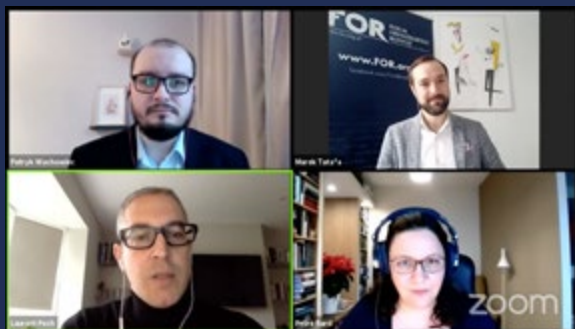
RAPORT 4: JAK ZAKOŃCZYĆ KRYZYS PRAWORZĄDNOŚCI I ZREFORMOWAĆ WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI?

Jednym z celów raportu *Rule of Law in Poland 2020: How to Contain the Crisis and Reform the Justice System* była ocena wspomnianych planów pod kątem skutecznego powrotu do zasad praworządności. Aby to osiągnąć, po pierwsze pokazaliśmy kryteria identyfikacji naruszeń praworządności oraz zastosowaliśmy je do ustaw i praktyk, które wprowadzano w życie od końca 2015 roku. Następnie omówiliśmy już dostępne plany oraz oceniliśmy je pod kątem wspomnianych kryteriów i skuteczności powrotu do rządów prawa. Przywrócenie praworządności będzie kompleksowym procesem, który musi zostać powiązany z reformą wymiaru sprawiedliwości, by poprawić funkcjonowanie sądownictwa. W drugiej części raportu omówiliśmy niektóre z krajowych i międzynarodowych badań czy miar, wskazujących na pogarszającą się jakość wymiaru sprawiedliwości od czasu „reform” Prawa i Sprawiedliwości. Wskazaliśmy również kluczowe obszary, w których konieczne będą reformy w przyszłości.

Wszystkie raporty – podobnie jak projekt *Rule of Law in Poland* – oparte są na przekonaniu, że przestrzeganie praworządności, tak w Polsce, jak i w innych państwach UE, jest istotne nie tylko dla ich obywateli, ale również dla przyszłości Unii Europejskiej jako wspólnoty państw o wysokiej jakości instytucji demokratycznych, zapewniających ochronę praw człowieka.

Raporty były wykorzystywane przez instytucje międzynarodowe i dyplomatów. Pojawiły się nie tylko na stronie FOR, ale także na stronach RuleOfLaw.pl oraz sieci think tanków 4Liberty.eu i Epicenter. Były cytowane w zagranicznych artykułach naukowych i prasowych oraz w stanowiskach innych organizacji sędziowskich składanych przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. Publikacji raportów towarzyszyła kampania w mediach społecznościowych.

Autorami raportów byli członkowie zespołu prawnego FOR: Eliza Rutynowska, Marek Tatała i Patryk Wachowiec, przy współpracy Piotra Olińskiego.

DYSKUSJA ONLINE O STANIE PRAWORZĄDNOŚCI

W ramach promocji raportów i kampanii informacyjnej FOR zorganizowaliśmy spotkanie online pt. *Rule of Law in Poland 2020: from bad to worse*. Wzięli w nim udział eksperci z zagranicy: Petra Bård (Eötvös Loránd University) i Laurent Pech (University of Middlesex), a także eksperci FOR: Patryk Wachowiec i Marek Tatała. Nagranie wydarzenia, które było relacjonowane w mediach społecznościowych, dostępne jest na Facebooku FOR.

SERWIS RULE OF LAW IN POLAND

Kontynuowaliśmy działalność serwisu *Rule of Law in Poland* (www.ruleoflaw.pl) – pierwszej strony w języku angielskim, która regularnie dostarcza międzynarodowej publiczności rzetelnych i przekrojowych informacji oraz analiz o kryzysie praworządności w Polsce. W całym 2020 roku na stronie ukazało się 120 tekstów, zarówno dotyczących bieżących wydarzeń, jak i przekrojowych opinii czy analiz.

Projekt ten to wspólna inicjatywa trzech organizacji pozarządowych: Forum Obywatelskiego Rozwoju, Archiwum Osiatyńskiego i Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. Choć na co dzień możemy różnić się w poglądach na temat różnych spraw publicznych, to łączy nas przekonanie, że rządy prawa są fundamentalnie ważne dla zachowania praw i wolności obywateli oraz funkcjonowania państwa. Dzięki dostarczaniu przez nas treści możemy oddziaływać na instytucje zagraniczne zajmujące się praworządnością w Polsce i mieć wpływ na przekazy pojawiające się w mediach innych krajów. Staliśmy się być też ważnym punktem kontaktowym dla obcokrajowców zainteresowanych tematyką rządów prawa.

INNE AKTYWNOŚCI

W 2020 roku przedstawiciel FOR, Patryk Wachowiec, wziął aktywny udział w konsultacjach nad pierwszym raportem Komisji Europejskiej na temat stanu praworządności w UE. Podczas spotkania z przedstawicielami KE skierowaliśmy swoje uwagi dotyczące kwestii, jakie poruszać powinien raport, które częściowo znalazły się w wersji przyjętej przez kolegium komisarzy.

Na zaproszenie organizacji pozarządowych i ośrodków akademickich, m.in. z Niemiec i Norwegii, eksperci FOR uczestniczyli w konferencjach i warsztatach, przekazując naszym partnerom rzetelną wiedzę na temat sytuacji w Polsce. Aktywność międzynarodowa FOR to także pomoc w polskich sprawach przed Trybunałem Sprawiedliwości UE i Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, jak również przed polskimi sądami w sprawach, w których naruszane jest prawo europejskie i międzynarodowe standardy praw człowieka.

OBRONA POKOJOWO PROTESTUJĄCYCH OBYWATELI

Prawniczka FOR i aplikantka adwokacka Eliza Rutynowska brała aktywny udział w obronie obywateli pokojowo protestujących wobec zmian w prawie aborcyjnym oraz wyrażających swój sprzeciw wobec ogólnych posunięć władz ograniczających wolność jednostek. Obecnie sprawy zatrzymań znajdują swój finał w sądzie – na licznych posiedzeniach dotyczących zażaleń na zatrzymania, które kontrolowane są pod kątem prawidłowości, zasadności oraz legalności.

Wyzwolić potencjał

Trwająca pandemia COVID-19 jest wyzwaniem nie tylko dla systemów ochrony zdrowia, lecz także dla gospodarek. Po 28 latach nieprzerwanego wzrostu polska gospodarka w 2020 roku po raz pierwszy się skurczy. Wielkim wyzwaniem staje się jak najszybsze przywrócenie gospodarki do stanu sprzed pandemii.

Do szybkiego wzrostu po kryzysie potrzebujemy szerokiej deregulacji i cofnięcia krępujących przedsiębiorczość przepisów.

Dlatego w 2020 roku uruchomiliśmy portal www.deregulacja.pl i zaprosiliśmy przedsiębiorców do wypełnienia ankiety, chcąc dowiedzieć się, które regulacje uważają za najbardziej utrudniające działalność gospodarczą.

Zebrane informacje posłużą do opracowania raportu na temat korzyści z liberalizacji gospodarki, którego część będzie stanowił pakiet deregulacyjny. Raport zostanie opublikowany w 2021 roku.

Projekt realizowany w ramach Atlas Network COVID-19 Partner Response Fund.

DLACZEGO DEREGULACJA JEST WAŻNA? OTO PRZYKŁADY SZKODLIWYCH REGULACJI:

„Apteka dla Aptekarza”. Po wejściu nowych przepisów w życie nową aptekę może założyć tylko farmaceuta albo spółka jawna lub partnerska, której współnikami są farmaceuci. Ponadto nie można założyć nowej apteki, jeśli w danej gminie przypada więcej niż jedna placówka na 3000 mieszkańców ani w promieniu 500 metrów od już istniejącej apteki. W efekcie regulacji w 2018 i 2019 roku ubyło w Polsce łącznie ok. 1000 aptek.

Sztywność czasu pracy. Kodeks pracy cechuje duża tzw. sztywność godzinowa, czyli ograniczenia co do tego, jak można planować, ewidencjonować, naliczać i rozliczać godziny pracy. To utrudnia efektywne godzenie pracy z czasem wolnym i innymi obowiązkami, a okazuje się najdotkliwsze dla najbardziej wrażliwych kategorii pracowników, czyli np. często odwiedzających lekarza emerytów, rodziców małych dzieci czy studentów studiów dziennych. M.in. z tego względu Polska należy do gospodarek UE, w których najrzadziej stosuje się pracę na część etatu.

Obowiązki sprawozdawcze przedsiębiorstw. Przeprowadzone na koniec 2019 roku szacunki Grant Thornton wskazują, że przeciętne mikroprzedsiębiorstwo powinno wypełnić i przesłać do urzędów 114 dokumentów rocznie. Aż czternaście instytucji w Polsce wymaga od przedsiębiorców raportowania danych, które często są albo tym instytucjom niepotrzebne, albo się dublują.

Czasochłonne przepisy podatkowe. Za sprawą zaostrzenia przepisów polskie przepisy o VAT należą do najbardziej czasochłonnych w całej UE, a rozliczenie podatków zajmuje obecnie przeciętnie ponad 330 godzin w roku.

PUBLIKACJE:

Zawieszenie zakazu handlu na czas epidemii – krok w dobrym kierunku

Forum Obywatelskiego Rozwoju krytykuje zakaz handlu w niedziele, odkąd „Solidarność” przedstawiła obywatelski projekt ustawy w 2016 roku. Zakaz ten godzi w wolność gospodarczą oraz jest szkodliwy dla konsumentów, przedsiębiorców i pracowników. Co więcej obecne w obowiązującej ustawie nieprecyzyjnie sformułowane przepisy i dziesiątki wyjątków sprawiły, że uznaliśmy ją za legislacyjny bubel roku.

Przedsiębiorcy potrzebują stabilnego otoczenia regulacyjnego

Dla oceny polityki regulacyjnej państwa kluczowa jest nie tylko liczba i restrykcyjność regulacji, ale też ich niejasność, zmienność i nieprzewidywalność. Problem zmienności i nieprzewidywalności wprowadzanych przez większość parlamentarną przepisów przeszkadza przedsiębiorcom w budowaniu wieloletnich strategii rozwojowych, czego skutkiem są m.in. niższe inwestycje prywatne.

Praca dla wybranych: Regulacje wciąż blokują dostęp do zawodów

Badania empiryczne pokazują, że bariery dostępu do zawodów regulowanych przekładają się na wzrost cen usług (z powodu wyższych wynagrodzeń wykonujących takie zawody) bez zwiększenia ich jakości, wolniejszy wzrost zatrudnienia i mniejszą mobilność zawodową, a także mogą prowadzić do większych nierówności dochodowych.

Ustawa o zawodzie farmaceuty – kolejny krok w kierunku zamknięcia rynku

W październiku 2020 r. Naczelna Izba Aptekarska (NIA) podpisała z ministrem zdrowia porozumienie w sprawie „Strategii na rzecz rozwoju aptek”. „Strategia” zobowiązuje ministra zdrowia do „podjęcia pilnych i efektywnych działań” w przyszłym roku, mających na celu m.in. podniesienie marży aptecznej na leki refundowane, dalsze zwalczanie sieci aptek czy uregulowanie zasad obrotu poza-aptecznego. Innymi słowy wprost ogłasza zamiar ograniczenia konkurencji i umocnienia lokalnych monopolii, co będzie musiało przełożyć się na wyższe ceny i niższą jakość usług z perspektywy pacjentów.

www.deregulacja.pl

#AudytDudy

Fundacja FOR od początku działalności promuje ideę społeczeństwa obywatelskiego, dlatego przed wyborami prezydenckimi w 2020 roku zdecydowaliśmy się na wzmocnienie, przy pomocy kampanii informacyjnej w mediach społecznościowych, naszego przekazu związanego z gospodarką i państwem prawa. Naszym celem było dotarcie do jak najszerszej grupy odbiorców wśród niezdecydowanych wyborców i ułatwienie im podjęcia świadomej decyzji w dniu wyborów.

SIERPIEŃ
30
NIEDZIELA

GRUDZIEŃ
13
NIEDZIELA

ZA SPRAWĄ PODPISU ANDRZEJA DUDY JEDYNE W DRUGIEJ POŁOWIE ROKU NIEDZIELE HANDLOWE BĘDĄ 30 SIERPNIĄ I 13 GRUDNIA.

12 LIPCA NIE DAJ SIĘ KUPIĆ.

AUDYT DUDY

FOR FORUM OBYWATELSKIEGO ROZWOJU
www.for.org.pl

Kampania informacyjna #AudytDudy dotarła łącznie do 1,1 mln odbiorców na Facebooku i Twitterze.

AUDYT DUDY

W 2015 ROKU ANDRZEJ DUDA OBIECAŁ WSZYSTKIM 8 TYS. ZŁ KWOTY WOLNEJ OD PODATKU, ALE RZĄD PIS PODNIÓSŁ KWOTĘ WOLNĄ TYLKO DLA ZARABIAJĄCYCH MNIEJ NIŻ 667 ZŁ MIĘSIĘCZNIE.

FOR

AUDYT DUDY

WEDŁUG PIS I ANDRZEJA DUDY JEŚLI KTOŚ ZARABIA PŁACĘ MINIMALNĄ (1920 ZŁ NETTO) TO JEST WYSTARCZAJĄCO BOGATY BY ZAPŁACIĆ 1200 ZŁ PODATKÓW I SKŁADEK.

FOR

AUDYT DUDY

PONAD 70 PODPISANYCH ZMIAN PODATKOWYCH

334 H NA ROZLICZENIE PODATKÓW, DRUGI NAJBARDZIEJ CZASOCHŁONNY SYSTEM W UE (PO BUŁGARII)

FOR

AUDYT DUDY

WEDŁUG PLANU MORAWIECKIEGO DO 2020 ROKU STOPA INWESTYCJI MIAŁA WZROŚNĄĆ DO POZIOMU 25% PKB. TYMCZASEM SPADŁA W 2017 ROKU DO 17,5% PKB - NAJNIŻSZEGO POZIOMU OD 1995 ROKU.

FOR

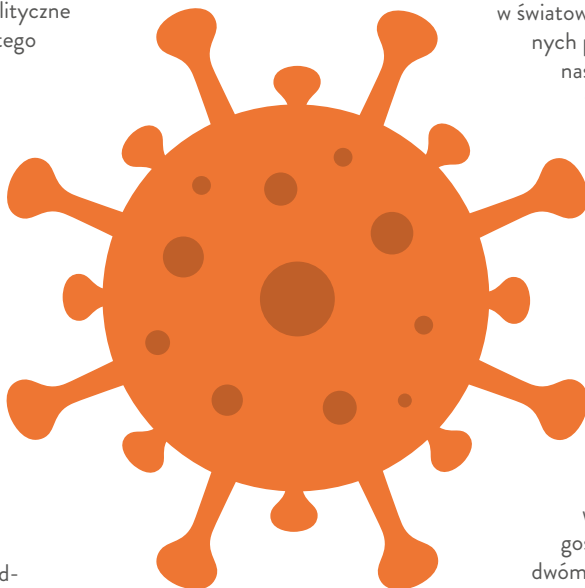
FOR o koronawirusie

Pandemia koronawirusa ma ogromny wpływ na nasze codzienne życie, gospodarkę, system prawny i funkcjonowanie instytucji państwa. Zamknięte szkoły, kina i restauracje, sparaliżowany sektor turystyczny, ogromne utrudnienia w transporcie i handlu międzynarodowym, zatrzymane linie produkcyjne, puste galerie handlowe – to nowa rzeczywistość w Polsce i wielu innych krajach, której większość z nas jeszcze na początku marca 2020 r. się nie spodziewała. To także źródło niepewności i obaw wielu osób – od rodziców dzieci w wieku szkolnym po przedsiębiorców.

Forum Obywatelskiego Rozwoju (FOR) reaguje na najważniejsze wydarzenia gospodarcze, prawne i polityczne w Polsce i na świecie, dlatego pandemia koronawirusa stała się jednym z naszych priorytetowych tematów w 2020 roku. Analizowaliśmy proponowane zmiany w przepisach prawa czy polityce gospodarczej, działania pomocowe dla przedsiębiorców i pracowników, a także przedstawiliśmy własne rekomendacje.

Jesteśmy świadomi, że pandemia koronawirusa będzie wymagać wielu nadzwyczajnych działań. Społeczne, gospodarcze i zdrowotne konsekwencje tego prawie całkowitego załamania normalnego życia – zamkniętych szkół i firm, masowych kwarantann i zakazu opuszczania domów – mogą okazać się długotrwałe i bolesne, być może nawet poważniejsze niż żniwo zebrane bezpośrednio przez samego wirusa.

Jednocześnie pamiętamy, że od poziomu naszego dobrobytu uzależnione są zdolności do reagowania na epidemie i inne zagrożenia dla zdrowia publicznego. Musimy minimalizować negatywne skutki gospodarcze pandemii i działań ją zwalczających, pilnując, aby nie podkopały istniejących w Polsce ram fiskalnych, nawet jeśli miałyby doprowadzić do znacznego wzrostu długu publicznego. Poza tym ograniczenia wolności gospodarczej i innych wolności obywatelskich powinny być wprowadzane wyłącznie na z góry określony czas. Im szybciej powrócimy na ścieżkę wzrostu gospodarczego, tym skuteczniej będziemy mogli odpowiedzieć na długookresowe konsekwencje pandemii.

WYBRANE PUBLIKACJE:

Analiza 3/2020: Reakcje wybranych państw na COVID-19

Pandemia COVID-19 jest poważnym wyzwaniem dla społeczeństw na całym świecie. W reakcji na nią ludzie zmieniają swoje zachowania, a rządy podejmują różnorodne działania publiczne. Aby porównać reakcje rządów różnych krajów, przy udziale partnerów zagranicznych zebraliśmy informacje z Bułgarii, Czech, Litwy, Gruzji, Niemiec, Grecji, Węgier, Polski, Słowacji, Słowenii i Wielkiej Brytanii. Przegląd działań publicznych w tych krajach wskazuje na występowanie zarówno obszarów wspólnych, jak i głębokich różnic.

Komunikat 8/2020: Koronawirus i co dalej? Recepta gospodarcza FOR

Epidemia koronawirusa w kraju negatywnie wpłynie na firmy produkujące na rynek krajowy (np. handel, gastronomia, hotelarstwo), natomiast ograniczenia w światowym handlu i problemy naszych głównych partnerów handlowych uderzą w firmy nastawione na rynki zewnętrzne (np.

transport, przetwórstwo przemysłowe).

Skutki gospodarcze będą zależą od czasu trwania epidemii. W wariantach epidemii trwającej kwartał, uwzględniając negatywny wpływ gospodarki światowej, może oznaczać to spadek wzrostu w okolice zera.

Komunikat 9/2020: Teraz pomoc dla pracowników, a jej rozliczenie po pandemii

Pandemia koronawirusa już teraz wywiera ogromny negatywny wpływ na gospodarkę. Jego złagodzenie powinno służyć dwóm celom: wsparciu osób tracących dochody przez to, że nie mogą pracować z powodu pandemii i zapobiegnięciu upadłości firm, które nie mogą funkcjonować z powodu pandemii, żeby po jej zakończeniu ich pracownicy mogli wrócić do pracy.

Komunikat 11/2020: Rządowa pomoc dla firm – skomplikowana, uznaniowa i spóźniona

Proponowane przez rząd narzędzia wsparcia dla pracujących są niepotrzebnie skomplikowane, a jednocześnie wcale nie kierują pomocy tylko do najbardziej dotkniętych skutkami epidemii. Skomplikowane wymogi są szczególnie problematyczne z powodu niejasności w już obowiązujących przepisach podatkowo-składkowych czy Kodeksu pracy. Ponadto obecna sytuacja wymaga ograniczenia kontaktów międzyludzkich, co utrudnia relacje na linii obywatel-administracja.

Wszystkie nasze publikacje w tym temacie są dostępne na stronie www.for.org.pl/koronawirus

Blog Obywatelskiego Rozwoju

MARCIN ZIELIŃSKI, 8 STYCZNIA 2020 R.

To koszty socjalizmu były zbyt wysokie [w odpowiedzi W. Modzelewskiemu]

Zgodnie z oczekiwaniami trzydziesta rocznica przedstawienia planu Balcerowicza jest dla wielu osób okazją do przypomnienia pobrzmiewających od lat sloganów na temat polskiej transformacji. To smutna konstatacja, bo polskie reformy rynkowe, wprowadzone wcześniej i w sposób radykalny, pozwoliły uniknąć wysokich kosztów ratowania dziedzictwa socjalizmu i rozpocząć proces niwelowania zacofania rozwojowego względem Zachodu.

ELIZA RUTYNOWSKA, 4 MAJA 2020 R.

Pseudowybory metodą „na wnuczka”

Projekt Ustawy z dnia 6 kwietnia br. o szczególnych zasadach przeprowadzania wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r., przekazany do rozpatrzenia przez Senat RP, stanowi bezprecedensowy w historii wolnej Polski atak ustawodawców na jej demokratyczny system wyborczy, a co za tym idzie – na sam urząd państwa.

blogobywatelskiegorozwoju.pl

ADAM BARTHA, DYREKTOR EPICENTER, SIECI WOLNOŚCIOWYCH THINK TANKÓW, DO KTÓREJ NALEŻY TEŻ FORUM OBYWATELSKIEGO ROZWOJU, 16 KWIECZNIA 2020 R.

Pełzający, koronawirusowy zamach stanu

Nadzwyczajne czasy wymagają nadzwyczajnych środków. Rządzący w całej Europie wprowadzają bezprecedensowe rozwiązania polityczne w celu zminimalizowania rozprzestrzeniania się COVID-19. W sytuacji niepewności politycznej niektóre autorytarne rządy wykorzystują pandemię do realizacji własnych celów politycznych i masowego poszerzania zakresu władzy. Pomimo bezprecedensowego charakteru kryzysu nie można pozostawić autokratom wolnej ręki, aby jeszcze bardziej wzmocnili swoją władzę – zwłaszcza gdy dzieje się to w kraju Unii Europejskiej.

PIOTR OLIŃSKI, 8 LIPCA 2020 R.

Mizerne efekty „reform” w Sądzie Najwyższym

Jesienią 2017 roku Andrzej Duda przedstawił projekt zmian w Sądzie Najwyższym. W uzasadnieniu możemy przeczytać o „ureczywistnieniu zasady sprawiedliwości społecznej”, przywróceniu zaufania do wymiaru sprawiedliwości oraz odpowiedzi na wątpliwości społeczne wyrażone w protestach w 2017 roku. Prezydent, powołując się na naturalną pozycję swojego urzędu jako arbitra w sprawach ustrojowych, zaproponował cztery kierunki zmian: 1) utworzenie instytucji skargi nadzwyczajnej, która miała służyć do korekty prawomocnych orzeczeń sądów, gdyby okazały się one rażąco niesprawiedliwe lub sprzeczne z prawem lub materiałem dowodowym, 2) wprowadzenie do SN elementu kontroli społecznej w postaci ławników oraz zmiany w zakresie postępowań dyscyplinarnych, 3) zmianę struktury SN oraz utworzenie nowych Izb, 4) zmiany kadrowe.

FOR w mediach społecznościowych

Fundacja FOR (Forum Obywatelskiego Rozwoju) Opublikowane przez Klaudia Witas 29 maja

Jak do roku publikujemy Rachunek od państwa!

Wskrócie:
Widaki i uliczne sklepów 25 tys. na obywatela! Emerytury i renty były największą kategorią wydatków publicznych. Przejęty mieszkańcy Polski wydali na nie 7379 zł. To prawie tyle co trzy kolejne duże kategorie wydatków: liczenie – edukacja i nauka (2824 zł), służba zdrowia (2729 zł) i pomoc społeczna (2312 zł).

Cały komunikat na stronie FOR: <https://bit.ly/ZrOiodc>

RACHUNEK OD PAŃSTWA RZECZPOSPOLITA POLSKA ZA WYDATKI W ROKU 2019

Usługa	Cena na 1 mieszkańca
Emerytury z ZUS	3 436 zł
Emerytury z KRUS	275 zł
Renty z ZUS i KRUS	900 zł
Emerytury żołnierskie, policjantów i pozostałych służb mundurowych, spółdów i prokuratorów	431 zł
Dotacji do rent i emerytur, dotacji pielęgnacyjnych, zasiłki chorobowe itp.	194 zł
Składki NFZ i PIT emerytów i rencistów	1 263 zł
Przedskola, przedszkola, gimnazja i szkoły średnie	2 186 zł
Skończenie wyższe i nauka	438 zł
Opieka zdrowotna	2 729 zł
Pomoc społeczna, wsparcie dla bezrobotnych	1 498 zł
Rodzina 50+	814 zł
Drugi krajowe	483 zł

Fundacja FOR (Forum Obywatelskiego Rozwoju) Opublikowane przez Klaudia Witas 12 lipca

Zastanawiacie się czasem, ile pieniędzy z miesięcznej pensji zabiera wam rząd?

Jeśli tak, zajrzyjcie koniecznie na <https://sprawdzpodatki.pl/>! Ostrzegamy, że kwoty mogą zwałić was z nóg.

ZOBACZ, ILE PODATKÓW I SKŁADEK ZABIERA PAŃSTWO MIESIĘCZNIE

Krok 1 z 6. Za pomocą suwaka podaj wysokość Twojej miesięcznej pensji netto (tj. "na rękę").

5 164 zł

Procent 3 729 zł

Użytkuj więcej poleceń, komentarzy i udostępnień
Promuj ten post, wyślij go w wiadomości lub udostępń.

27 035 Liczba odbiorców 2 690 Aktywność

125 Komentarze 5 113 udostępnień

Fundacja FOR (Forum Obywatelskiego Rozwoju) Opublikowane przez Marek Tatarski 24 sierpnia

Czy miał 31 lat od wyboru przez Sejm Tadeusza Mazowieckiego na Przewodniczącym Rady Ministrów i powołania mu na urządzenie rządu? Nagrania z przebiegu obrad, wygłoszonego przez i głosowania przedkłada w naszym #Muzeum1989

<https://muzeum1989.pl>
<https://muzeum1989.pl/wspolca>

Użytkuj więcej poleceń, komentarzy i udostępnień
Promuj ten post, wyślij go w wiadomości lub udostępń.

34 258 Liczba odbiorców 2 165 Aktywność

83 Komentarze 4 88 udostępnień

Fundacja FOR (Forum Obywatelskiego Rozwoju) Opublikowane przez Klaudia Witas 20 marca

7 Dlaczego lepiej ratować miejsca pracy zamiast wypłacić ludziom pieniądze?

Jeśli rząd dostało firmom do utrzymania miejsc pracy, a pracownicy zgodzą się na czasowe obniżenie pensji i zostaną w domu, firmy mają szanse przetrwać i po epidemii będzie można wrócić do pracy.

DLACZEGO LEPIEJ RATOWAĆ MIEJSCA PRACY NIŻ WYPŁAĆ LUDZIOM PIENIĄDZE?

Osoba	Miejsce pracy
BASIA	pracuje w fabryce produkującej części dla niemieckiej fabryki samochodów
ARTUR	pracuje w firmie transportowej
ANNA	pracuje w salonie fryzjerskim
MARIAN	pracuje w sklepie odzieżowym w centrum handlowym

Fundacja FOR (Forum Obywatelskiego Rozwoju) Opublikowane przez Klaudia Witas 13 marca

Nie atakujmy sobie sprawy, że dość ostentacyjnie spotykamy. I nawet jeśli tylko, że pojedyncza osoba jest zarażona koronawirusem jest minimalne, to te ryzyka szybko się kumulują.

Oczywiście spotkanie to nie zarobienie, ale ryzyko trzeba ograniczać. Dlatego apelujemy o odpowiedzialność!

EKSPERYMENT MYŚLOWY KU PRZESTRODZE*

Załóżmy, że w mieście o populacji 2 mln mieszkańców jest 200 zarażonych osób.

Prawdopodobieństwo, że losowo spotkana przez Ciebie osoba jest zarażona to 0,01%.

Forum Obywatelskiego Rozwoju (Fundacja FOR)

Zastanawiacie się czasem, ile pieniędzy z miesięcznej pensji zabiera wam rząd?

Jeśli tak, zajrzyjcie koniecznie na sprawdzpodatki.pl!

Ostrzegamy, że kwoty mogą zwałić was z nóg.

ZOBACZ, ILE PODATKÓW I SKŁADEK ZABIERA PAŃSTWO MIESIĘCZNIE

Krok 1 z 6. Za pomocą suwaka podaj wysokość Twojej miesięcznej pensji netto (tj. "na rękę").

5 300 zł

Procent 3 729 zł

Użytkuj więcej poleceń, komentarzy i udostępnień

11:05 AM - 12 lis 2020 od Warszawa, Polska - Twitter for iPhone

302 Tweetów podobnych dalej 187 Cytatów z Twittera 1,2 tys. Polubiło

Forum Obywatelskiego Rozwoju (Fundacja FOR)

A Wy, jak myślicie? Powinniśmy wspólnie z @L.Bakerowicz zabrać się za pisanie nowego planu?

Nasze najnowsze propozycje gospodarcze znajdziecie tu: bit.ly/3bdjnda @gazeta_wyborcza

Wracamy do planu Bakerowicza 2.0 - 1st attempty, do porównania z innymi planami z Forum Obywatelskiego Rozwoju w skrócie: najważniejszą korzyścią od dotychczasowych podjętych się reformacji... @wyborcza.pl

8:08 PM - 21 mar 2020 - Twitter Web App

3 Polecak aktywności na Twitterze

115 Tweetów podobnych dalej 126 Cytatów z Twittera 343 Polubiło

Forum Obywatelskiego Rozwoju (Fundacja FOR) 8 lip

Dotyczy: Działania Dudy (RZD) na przykładzie wartości notowanych na giełdzie giełdowych spółek (wzrost o 75,3 mld zł i ponad 100 i to jeszcze przed wyborami) (wzrost o 197,8 mld zł) i to jeszcze przed wyborami (wzrost o 273,3 mld zł) i to jeszcze przed wyborami (wzrost o 197,8 mld zł) i to jeszcze przed wyborami (wzrost o 273,3 mld zł)

Wzrost: 273,3 mld zł (2019) vs 197,8 mld zł (2020)

10:00 AM - 12 lip 2020 od Warszawa, Polska - Twitter for iPhone

100 Tweetów podobnych dalej 100 Cytatów z Twittera 1,2 tys. Polubiło

Forum Obywatelskiego Rozwoju (Fundacja FOR)

Międzynarodowy apel ekonomistów w Belorusii - w tym @L.Bakerowicz oraz @MarekTatarski, @A.Laszek, @ratrzeci i @MA_Zielinski z #FOR:

„Catastrophic economic hardship for Belarusian citizens is certain in the case of military violence, and further abuse of human and economic rights”

6:09 CASE @CASL_research - 24 wr

“122 economists from around the world sign a letter in support of human and democratic rights in Belarus. “Only the resignation from confronting the social and political protests by forces can stop the nation away from native economic consequences” www.forbelarus.com”

6:04 PM - 25 wr 2020 - Twitter for iPad

18 Tweetów podobnych dalej 2 Cytaty z Twittera 35 Polubiło

Forum Obywatelskiego Rozwoju (Fundacja FOR)

Już w niedzielę #WyboryPrezydenckie2020!

Stosunek do spraw związanych z praworządnością i systemem wymiaru sprawiedliwości odróżnia urzędującego prezydenta, kandydata #PIS, Andrzeja Dudę #PAD, od głównych kontrkandydatów.

Przewodnik Wyborczy #FOR

Raport: Przewodnik Wyborczy - Praworządność @for.org.pl

8:07 AM - 25 wr 2020 - Twitter Web App

Liczba Dnia FOR

„Liczba Dnia” to projekt FOR, który wystartował w sierpniu 2016 roku i cieszy się bardzo dużą popularnością wśród użytkowników naszych kanałów w mediach społecznościowych.

Kilka razy w tygodniu wybieramy dla naszych obserwatorów ważną i interesującą liczbę o tematyce ekonomiczno-gospodarczej lub prawnej, przedstawiając ją przy użyciu krótkiego i czytelnego opisu na grafice publikowanej na Facebooku i Twitterze. Liczby Dnia są powiązane z aktualnymi badaniami oraz bieżącą sytuacją polityczno-gospodarczą w kraju i na świecie, a źródła, z których korzystamy, są sprawdzone i wiarygodne.

#LiczbaDniaFOR

987

O tyle zmniejszyła się w Polsce liczba aptek w latach 2018-2019 w wyniku wprowadzenia ustawy „apteka dla aptekarza”. Za sprawą niedawno przyjętej ustawy o zawodzie farmaceuty i planowanych na przyszły rok zmian regulacyjnych w najbliższych latach liczba aptek może spadać jeszcze szybciej.

FOR FORUM OPINIONALNEGO EKSPERTA

#LiczbaDniaFOR

360

Tyle zawodów regulowanych istnieje w Polsce. Więcej jest tylko na Węgrzech, które przez ostatnią dekadę zwiększyły liczbę zawodów regulowanych niemal czterokrotnie, oraz w Czechach. Dla porównania na Litwie zawodów regulowanych jest 77, w Estonii – 108, w Niemczech – 164, a uniijna mediana wynosi 186.

FOR FORUM OPINIONALNEGO EKSPERTA

#LiczbaDniaFOR

ponad 3 mld zł

Tyle polscy podatnicy co roku dopłacają do emerytur i rent górników węgla kamiennego i brunatnego (Śledlecka et al. (2017)). Szacuje się, że koszty opóźnienia zamykania kopalń mogą za 5 lat przekroczyć kolejne 3,5 mld zł rocznie (WysokieNapiecie.pl, Derski, B.).

FOR FORUM OPINIONALNEGO EKSPERTA

#LiczbaDniaFOR

402,56 zł

Tyle stracił przeciętny Polak, który ulokował w banku 10 000 zł oszczędności, po uwzględnieniu inflacji i podatku od zysków kapitałowych od początku kadencji Adama Głapińskiego jako prezesa NBP (100,12 zł w skali roku).

FOR FORUM OPINIONALNEGO EKSPERTA

#LiczbaDniaFOR

25 000 zł

Tyle wyniosły w 2019 roku wydatki publiczne w przeliczeniu na przeciętnego obywatela. 2019 był trzecim rokiem z rzędu, kiedy wydatki państwa rosły szybciej niż gospodarka. Wcześniej przez 6 lat po globalnym kryzysie finansowym, wydatki państwa rosły wolniej od gospodarki, bo ówczesny szybki wzrost zadłużenia zmusił polityków do wyhamowania wzrostu wydatków.

FOR FORUM OPINIONALNEGO EKSPERTA

#LiczbaDniaFOR

ok. 25%

Tyle wynosi w Polsce pionowa luka fiskalna, czyli różnica pomiędzy częścią wydatków państwa dokonywanych przez władze lokalne, a częścią dochodów państwa jaką stanowią ich dochody własne. Ta luka jest pokrywana transferami od rządu centralnego. Badania pokazują, że finansowanie władz lokalnych w większym stopniu dochodami własnymi zamiast transferów, poprawiłoby dyscyplinę fiskalną i produktywność sektora publicznego.

FOR FORUM OPINIONALNEGO EKSPERTA

**RACHUNEK OD PAŃSTWA
RZECZPOSPOLITA POLSKA
ZA WYDATKI W ROKU 2019**

Usługa	Cena na 1 mieszkańca
Emerytury z ZUS	3 636 zł
Emerytury z KRUS	275 zł
Renty z ZUS i KRUS	980 zł
Emerytury żołnierzy, policjantów i pozostałych służb mundurowych, sędziów i prokuratorów	431 zł
Dodatki do rent i emerytur, dodatki pielęgnacyjne, zasiłki chorobowe itp.	794 zł
Składki NFZ i PIT emerytów i rencistów	1 263 zł
Przedszkola, podstawówki, gimnazja i szkoły średnie	2 186 zł
Szkolnictwo wyższe i nauka	638 zł
Ochrona zdrowia	2 729 zł
Pomoc społeczna, wsparcie dla bezrobotnych	1 498 zł
Rodzina 500+	814 zł
Drogi krajowe	603 zł
Drogi samorządowe	664 zł
Pozostałe wydatki na transport	418 zł
Kolej i tory	415 zł
Wojsko	938 zł
Policja, straż pożarna, straż graniczna, SOP, ABW, AW i CBA	525 zł
Sądy i więzienia	358 zł
Administracja rządowa	405 zł
Administracja samorządowa	640 zł
Administracja ZUS, KRUS i NFZ	140 zł
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	81 zł
Ochrona środowiska	664 zł
Kultura	328 zł
Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo	308 zł
Sport i wypoczynek	184 zł
Składka do budżetu UE	572 zł
Inne	1 864 zł
Koszt obsługi długu publicznego	827 zł
RAZEM	25 176 zł

Łącznie wydatki publiczne w 2019 roku były o 443 zł wyższe od dochodów. W rezultacie dług publiczny w przeliczeniu na jednego mieszkańca wzrósł do poziomu 27 537 zł i był o 264 zł wyższy niż w 2018 roku. W 2020 roku wydatki znowu wzrosną, ale dochody spadną.

www.dlugpubliczny.org.pl
www.sprawdzpodatki.pl | facebook.com/LicznikDluguPublicznego
www.for.org.pl

Rachunek od państwa za 2019 rok

29 kwietnia 2020 r. Forum Obywatelskiego Rozwoju (FOR) zaprezentowało „Rachunek od Państwa za 2019 r.”, który pokazuje strukturę wydatków naszego państwa. Jak co roku ta dziewiąta już edycja projektu zorganizowana została ostatniego dnia składania zeznań podatkowych za ubiegły rok.

Państwo wydaje coraz więcej

Forum Obywatelskiego Rozwoju od 9 lat analizuje wydatki publiczne, przedstawiając je w przystępnej formie w przeliczeniu na jednego mieszkańca Polski. Dane przedstawione w ten sposób można znacznie łatwiej odnieść do naszych zarobków i wydatków.

W 2019 roku „Rachunek od państwa” wyniósł 25 176 zł na przeciętnego mieszkańca Polski i był o 1 994 zł wyższy niż rok wcześniej. W 2011 roku, kiedy przygotowaliśmy pierwszą edycję „Rachunku od Państwa”, wydatki publiczne w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosiły 18 018 zł.

Za co najwięcej zapłacili podatnicy w 2019 roku?

Wbrew pozorom wydatki mieszczące się w ramach modelu państwa „nocnego stróża”, czyli na wojsko, policję, sądy i administrację, wyniosły w przeliczeniu na przeciętnego mieszkańca Polski jedyne 3087 zł. Całkowite wydatki państwa wyniosły w ubiegłym roku ośmiokrotnie więcej, dlatego dla przejrzystości pokazujemy je poniżej w podziale na główne kategorie.

- Emerytury i renty 7379 zł
- Edukacja i nauka 2824 zł
- Służba zdrowia 2729 zł
- Pomoc społeczna (w tym 814 zł na program Rodzina 500+) 2312 zł
- Infrastruktura 2099 zł
- Wojsko, bezpieczeństwo wewnętrzne i sprawiedliwość 1821 zł
- Administracja 1266 zł
- Odsetki od długu publicznego 827 zł

Emerytury i renty, jak co roku, były największą kategorią wydatków publicznych. Przeciętny mieszkaniec Polski wydał na nie 7379 zł. To prawie tyle, co trzy kolejne duże kategorie wydatków łącznie – edukacja i nauka (2824 zł), służba zdrowia (2729 zł) i pomoc społeczna (2312 zł). W FOR od lat proponujemy ograniczenie wydatków emerytalnych przez podniesienie wieku emerytalnego, zlikwidowanie przywileju wcześniejszych emerytur (niektóre zawody, jak górnicy, mogą wymagać wcześniejszej emerytury, ale wtedy powinno być to odzwierciedlone w płaconych składkach), włączenia rolników, żołnierzy, policjantów, sędziów i prokuratorów do powszechnego systemu emerytalnego, a także zaniechania kolejnych przywilejów, takich jak trzynaste i czternaste emerytury. Zwracamy również uwagę, że, wobec tej skali wydatków, najchętniej przywoływane przez polityków ograniczenie wydatków na administrację (1266 zł) nie wystarczy do sfinansowania znaczącego wzrostu wydatków na którąkolwiek z tych kategorii.

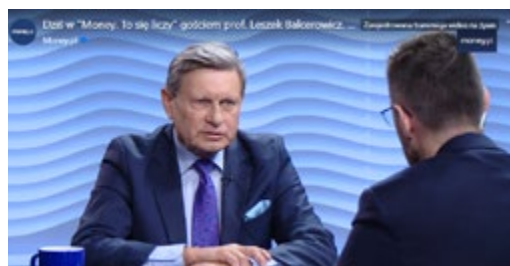
2019 był trzecim rokiem z rządu, kiedy wydatki państwa rosły szybciej niż gospodarka. Wcześniej, przez 6 lat po globalnym kryzysie finansowym, wydatki państwa rosły wolniej od gospodarki, bo ówczesny szybki wzrost zadłużenia zmusił polityków do wyhamowania wzrostu wydatków. Tę rolę spełniała Stabilizująca Reguła Wydatkowa. W tym roku, ze względu na pandemię, ponownie doświadczymy dużego wzrostu zadłużenia. Wydatki na szeroko rozumiane zdrowie publiczne i minimalizację negatywnych skutków zamknięcia gospodarki wzrosną, a jednocześnie wpływy podatkowe spadną wraz z zamknięciem gospodarki, samoograniczeniem konsumentów w niepewnych czasach i utratą dochodów przez wielu z nich. W kolejnych latach ponownie będziemy potrzebowali SRW, ale niestety propozycje ekonomistów dotyczące jej uszczelnienia i reformy nie zostały jak dotąd zrealizowane.

„Rachunek od Państwa” przedstawia wydatki państwa w przeliczeniu na przeciętnego obywatela celowo w bardzo dużym uproszczeniu.

Liczba płaconych przez konkretną osobę podatków i składek zależy od tego, ile ona zarabia i co kupuje. Na przygotowanym przez FOR portalu SprawdzPodatki.pl każdy może sprawdzić, ile podatków i składek mieści się w płacy o dowolnej wysokości. Podając dodatkowo szacunkową wielkość zakupów, każdy może otrzymać swój własny, zindywidualizowany rachunek od państwa.

Wiedza na temat struktury i wielkości wydatków państwa jest niezbędna, ponieważ jej brak uniemożliwia Polakom ocenę i kontrolę nieodpowiedzialnych obietnic polityków.

Współpraca z mediami

Eksperti Forum Obywatelskiego Rozwoju są cenionymi przez dziennikarzy komentatorami wydarzeń bieżących w Polsce, jak widać z ich regularnej obecności w programach telewizyjnych czy radiowych oraz publikacji w prasie drukowanej i na portalach internetowych. Dzięki naszej stałej obecności w wolnych mediach docieramy do coraz szerszej grupy odbiorców, co pozwala nam na skuteczne realizowanie misji Fundacji.

— KLAUDIA WALAS, KOORDYNATOR BIURA PRASOWEGO

HALO.FOR

Od września do grudnia 2020 roku Fundacja FOR była obecna w Halo.Radio, gdzie tworzyliśmy autorską audycję Halo.FOR.

W ramach projektu zrealizowaliśmy 15 odcinków na żywo, dostępnych później w formie podcastów Halo.FOR na wielu popularnych platformach (m.in. Spotify, Apple Podcasts, Google Podcasts, Youtube). W programie, który odbywał się w każdą sobotę od 11:00 do 13:00, występowali eksperci FOR, a także zaproszeni przez FOR goście. Rozmawialiśmy o tematach, które poruszane były w publikacjach FOR, a także o najważniejszych wydarzeniach gospodarczych, prawnych i politycznych w Polsce i na świecie. Promowaliśmy misję FOR i liberalne idee, docierając do nowych grup odbiorców. Audycję Halo.FOR prowadził redaktor Jarosław Szczepański.

Bestseller New York Timesa „Dobry Zysk” Charlesa Kocha w polskim przekładzie

Książka wydana w Stanach Zjednoczonych w 2015 roku miała swoją polską premierę 10 września 2020 roku. Wydawcą „Dobrego Zysku” jest Wydawnictwo Studio Emka, a partnerami wydania Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju oraz Arkadiusz Muś, właściciel firmy Press Glass S.A.

Charles Koch, trzynasty najbogatszy Amerykanin na liście Forbes (2019) i założyciel Koch Industries, Inc., zatrudniającej 130 tysięcy osób w 70 krajach na świecie, opowiada o źródłach swojego sukcesu.

Pokój i wzajemne korzyści, te najistotniejsze wyznaczniki społeczeństwa obywatelskiego są niezbędne również do sukcesu na poziomie jednostkowym – waszym i moim. W połączeniu z „kierowaniem się ogólnymi zasadami”, tak podziwianym przez Friedricha Hayeka, ekonomistę uhonorowanego Nagrodą Nobla, pojęcia te odzwierciedlają cel, jakim jest dla mnie w biznesie ramowy system zarządzania: każdy dobrze wie, co ma robić, i jest do tego zmotywowany – bez wyraźnych wytycznych czy nadmiernie szczegółowych reguł – pisze Charles Koch we wstępie do książki.

Charles Koch przypisuje ogromny sukces wypracowanej przez siebie filozofii zarządzania opartej na zasadach rynkowych, Market-Based Management (MBM), którą opisuje w swojej książce. To sprawia, że publikacja ta powinna zainteresować zarówno teoretyków, jak i praktyków zarządzania, a zwłaszcza ambitnych przedsiębiorców. Opisywane przez Kocha metody to bardzo humanistyczne reguły, których stosowanie daje Koch Industries ogromny dynamizm. Powinni na to zwrócić uwagę ci menedżerowie i właściciele firm, którzy mają skłonność do autorytarnego stylu kierowania

— LESZEK BALCEROWICZ,
PRZEWODNICZĄCY RADY FOR

W tej książce Charles Koch, czerpiąc z prawdziwych, wiele mówiących i wcześniej nieupowszechnianych opowieści z sześciu dekad jego obecności w biznesie, przeprowadza czytelnika przez pięć wymiarów MBM, aby wskazać, jak korzystać z ramowego systemu zarządzania firmą, by wygenerować więcej dobrego zysku, niezależnie od rodzaju i skali działalności, branży czy organizacji.

Lektura obowiązkowa dla liderów, przedsiębiorców, studentów i dla każdego, komu zależy na obywatelskim, sprawiedliwym i dostatnym społeczeństwie.

Poza wolnością i wolnym rynkiem do stworzenia dobrze prosperującej firmy potrzebna jest wspólnota wartości takich jak uczciwość, zaangażowanie i szacunek. Na nich budujemy reputację naszej firmy każdego dnia. Gorąco zachęcam do lektury fascynującej historii powstania Koch Industries, a tym samym do zapoznania się z filozofią i zarazem praktyką zarządzania, która zapewniła sukces jednej z największych prywatnych firm na świecie

— ARKADIUSZ MUŚ,
TWÓRCA FIRMY PRESS GLASS.

Kup książkę: sklep.for.org.pl

Obszary badawcze

1 FINANSE PUBLICZNE

Proponujemy, w jaki sposób powinniśmy ograniczać wydatki publiczne. To jedyna odpowiedzialna droga, która pozwoli na znaczące obniżenie podatków, stopniową spłatę długu publicznego oraz trwałe przyspieszenie wzrostu gospodarczego.

2 PAŃSTWO PRAWA

Wskazujemy na zagrożenia płynące ze zmian prawnych, które osłabiają praworządność i naruszają porządek konstytucyjny. Przyglądamy się jakości procesów legislacyjnych i decyzjom podejmowanym przez instytucje publiczne.

3 RYNEK PRACY

Analizujemy projekty rządowe pod kątem wzrostu zatrudnienia w Polsce. Jednocześnie, badając doświadczenia innych krajów, szukamy dobrych praktyk, które, przeniesione na polski grunt, mogą przyczynić się do tego, że więcej Polaków będzie pracowało.

4 UNIA EUROPEJSKA

Analizujemy projekty unijnych dyrektyw, rozporządzeń i innych dokumentów pod względem wpływu propozycji UE na wolność gospodarczą i wolności obywatelskie, a przede wszystkim sposobu, w jaki przekładają się one na rozwój Polski i innych krajów członkowskich.

5 WOLNOŚĆ GOSPODARCZA

Prowadzimy systematyczne działania przeciwko antywolnościowemu naciskom i wspieramy propozycje, które zwiększają zakres wolności i indywidualnej odpowiedzialności. Więcej wolności gospodarczej to najlepsza recepta na szybki rozwój i poprawę warunków życia.

6 WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI

Monitorujemy proces legislacyjny w zakresie całego systemu wymiaru sprawiedliwości. Badamy efektywność i niezależność wymiaru sprawiedliwości oraz rekomendujemy działania mające na celu wyeliminowanie błędów w jego działaniu. Bronimy niezależności wymiaru sprawiedliwości od polityków i pilnujemy rzetelności debaty publicznej w tym obszarze.

Projekty FOR

ANALITYCZNE

ANALIZY I RAPORTY: Badania i publikacje poruszające ważne tematy gospodarcze i prawne. Nasze analizy poza diagnozą zawierają także rekomendacje zmian. Pokazujemy też najlepsze praktyki z innych krajów.

FOR O KORONAWIRUSIE: FOR reaguje na najważniejsze wydarzenia gospodarcze, prawne i polityczne w Polsce i na świecie, dlatego pandemia koronawirusa stała się jednym z naszych priorytetowych tematów w 2020 roku. Analizowaliśmy proponowane zmiany w przepisach prawa czy polityce gospodarczej, działania pomocowe dla przedsiębiorców i pracowników, przedstawiliśmy także własne rekomendacje.

JAK DOGONIĆ ZACHÓD: W 1989 roku m.in. dzięki tzw. planowi Balcerowicza Polska weszła na ścieżkę doganiania Zachodu. Od tego czasu nastąpiło spektakularne polepszenie warunków życia Polaków, ciągle jednak jest sporo do zrobienia, aby osiągnąć poziom krajów Zachodu.

WATCHDOG

RULE OF LAW: Inicjatywa FOR, w ramach której współpracujemy z Archiwum Osiatyńskiego i Helsińską Fundacją Praw Człowieka, tworząc anglojęzyczny serwis o praworządności w Polsce – Rule of Law in Poland (www.ruleoflaw.pl). Z pomocą naszych partnerów jesteśmy w stanie docierać z profesjonalnym przekazem o sytuacji w Polsce do zagranicznych organizacji pozarządowych, akademików czy dyplomatów. W 2020 roku opublikowaliśmy także serię czterech raportów o stanie praworządności w Polsce we współpracy z Fundacją im. Friedricha Naumanna (Friedrich Naumann Stiftung für die Freiheit).

LICZNIK DŁUGU: Jeden z pierwszych projektów FOR. Licznik podaje wysokość państwowego długu publicznego. Od 2013 roku licznik poza długiem jawnym pokazuje także dług ukryty (w systemie emerytalnym). Licznik w postaci ekranu świetlnego znajduje się w centrum Warszawy. www.dlugubliczny.org.pl

SPRAWDZPODATKI.PL: Nowatorska platforma pozwalająca w przystępny sposób sprawdzić, jaka część wynagrodzenia jest oddawana państwu w formie wszelkich podatków i składek. Celem mechanizmu jest pokazanie, że płacone przez nas podatki i wydatki publiczne to dwie strony tego samego medalu.

EDUKACYJNE

MUZEUM 1989: Takiej opowieści o polskiej transformacji dotąd nie było. Wydarzenia roku 1989 są przedstawione w formie wirtualnego muzeum, dostępnego dla każdego posiadacza komputera lub smartfonu. Widz-internauta poznaje przeszłość, „zanurzając się” w zrekonstruowane techniką 3D przestrzenie historyczne: m.in. wewnątrz peerelowskiego mieszkania, salę obrad Okrągłego Stołu, sztab wyborczy „Solidarność” w dawnej kawiarni „Niespodzianka”. Wystawa – skierowana przede wszystkim do uczniów i studentów – łączy nowoczesną formę przekazu z wyczerpującą narracją historyczną.

DEREGULACJA.PL: W 2020 roku uruchomiliśmy portal www.deregulacja.pl i zaprosiliśmy przedsiębiorców do wypełnienia ankiety, chcąc dowiedzieć się, które regulacje uważają za najbardziej utrudniające działalność gospodarczą. Zebrane informacje posłużą do opracowania raportu na temat korzyści z liberalizacji gospodarki, którego część będzie stanowił pakiet deregulacyjny. Raport zostanie opublikowany w 2021 roku. Projekt realizowany w ramach Atlas Network COVID-19 Partner Response Fund.

KOMIKSY EKONOMICZNE: Komiksy wraz ze scenariuszami lekcji przedsiębiorczości i WOS trafiają do tysięcy szkół w Polsce. W ramach projektu organizujemy szkolenia i konferencje dla nauczycieli oraz lekcje dla uczniów.

Sieć HubFOR – dołącz do nas!

HubFOR to internetowa strefa dla osób, które szukają nie tylko wiarygodnych źródeł informacji, ale chciałyby również aktywnie działać w obronie wartości, takich jak rządy prawa oraz wolność polityczna i gospodarcza.

Członkowie HubFOR uzyskują szereg dodatkowych korzyści, takich jak:

- cotygodniowy FOR-letter – w każdy czwartek eksperci FOR analizują najważniejsze tematy w debacie publicznej i wskazują sprawy, w których warto obywatelsko działać,
- zaproszenia na spotkania z Leszkiem Balcerowiczem i ekspertami FOR
- informacje o obywatelskich akcjach w obronie wolności organizowanych przez FOR i naszych partnerów,
- zaproszenie do zamkniętej grupy członków HubFOR na Facebooku, w której obecni są m.in. analitycy FOR.

Aby dołączyć do sieci HubFOR wystarczy zarejestrować się na stronie projektu.

Rejestracja: hub.for.org.pl

W 2020 roku prężnie działał FOR-letter!

FOR-letter to cotygodniowa dawka najważniejszych informacji z życia Forum Obywatelskiego Rozwoju. Nie musisz się bać, że przegapiłeś jakąś ciekawą publikację, nasz newsletter w każdy czwartek przybliży Ci działalność Fundacji FOR.

Sprawdź swoją skrzynkę odbiorczą w każdy czwartek po południu, to właśnie wtedy tam wyląduje.

Dlaczego warto dołączyć do grona subskrybentów?

- najważniejsze informacje z wolnościowego świata zebrane w jednym miejscu
- najciekawsze tematy wyłuskane przez naszych ekspertów z zalewu informacji w Internecie
- odtrutka na populizm polityków

FOR-letter
W każdy czwartek na Twojej skrzynce!

Najważniejsze informacje ze świata wolnościowego w pigułce

Kompas w zalewie informacji w Internecie

Odtrutka na populizm

Zapisz się: www.newsletter.for.org.pl

FOR FUNDACJA OBYWATELSKIEGO ROZWOJU

Finanse FOR

Działalność FOR jest finansowana w większości przez darowizny od sympatyków, osób i firm prywatnych, podzielających przekonanie, że wolności obywatelskie i gospodarcze oraz państwo prawa to podstawa dobrego życia każdego z nas.

FOR nie korzysta ze środków rządowych ani nie realizuje analiz na zlecenie, aby zachować pełną niezależność. Wybór tematów analiz i publikacji, jak również agenda badań i działalności think tanku, są zależne wyłącznie od decyzji Rady i Zarządu Fundacji, a rezultaty naszych badań, analiz i publikacji są wynikiem pracy ich autorów i ekspertów FOR.

W 2020 roku niemal 92% przychodów Fundacji pochodziło od darczyńców prywatnych, w tym od osób i firm prywatnych (darczyńcy biznesowi). Pozostała część budżetu pochodziła z grantów od fundacji i organizacji zagranicznych (w tym w związku ze współpracą naukową FOR w ramach międzynarodowych programów badawczych i konferencji) oraz w niewielkiej części z działalności gospodarczej (publikacje książkowe i udział we wspólnych projektach edukacyjnych).

Jesteśmy dumni, że nasza dotychczasowa działalność zyskuje każdego roku coraz więcej sympatyków, gotowych udzielić FOR wsparcia finansowego. Liczba darowizn na cele statutowe i poszczególne projekty FOR stale wzrasta.

Wierzymy, że działalność, jaką prowadzi Fundacja FOR, znajdzie źródło finansowania w aktywnej postawie ludzi zaangażowanych w budowę społeczeństwa obywatelskiego. Dziękujemy!

Rok 2020 uderzył w wielu z nas – w jednostki, rodziny i firmy.

Organizacje pozarządowe, które realizują wiele funkcji w przestrzeni publicznej, znalazły się w szczególnie trudnej sytuacji.

Forum Obywatelskiego Rozwoju utrzymuje się z darowizn prywatnych i grantów od organizacji prywatnych, więc dla nas rok 2020 był również bardzo trudny. Dzięki zaufaniu i zaangażowaniu naszych Darczyńców mogliśmy się rozwijać pomimo kryzysu w finansowaniu organizacji pozarządowych, które nie korzystają z dotacji państwowych lub samorządowych. Wspierając FOR, wspierasz społeczeństwo obywatelskie, które jest podstawą sprawnie działającej demokracji, wolnego rynku i państwa prawa. Z nadzieją patrzymy na kolejny rok.

— PATRYCJA SATORA, DYREKTOR DS. ROZWOJU

Na stronie Sklep.for.org.pl można zakupić publikacje Leszka Balcerowicza – m.in. "Lech. Leszek. Wygrać wolność" oraz "Trzeba się bić z PiS o Polskę", książki z serii FOR Poleca, a także gadzety z logo Fundacji (przypinki, notesy). Serdecznie zapraszamy do wsparcia naszych aktywności również tą drogą – wszystkie dochody uzyskiwane ze Sklepu przeznaczane są na działalność statutową FOR.

**KAŻDY MOŻE
WSPIERAĆ
FUNDACJĘ FOR,
PRZEKAZUJĄC
NAWET NIEWIELKĄ
KWOTĘ NA NASZE
KONTO**

Numerы rachunków w Banku Zachodnim WBK:

PLN: 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

EUR: 02 1090 1883 0000 0001 0689 0653

USD: 63 1090 1883 0000 0001 0689 4114

GBP: 44 1090 1883 0000 0001 0689 0673

Ludzie FOR

RADA FUNDACJI

- Leszek Balcerowicz, przewodniczący
- Michał Chałackiewicz
- Błażej Moder
- Jeremi Mordasewicz
- Arkadiusz Muś
- Jarosław Sroka
- Ryszard Wojtkowski
- Jan Kozuchowski, asystent przewodniczącego rady

ZESPÓŁ FUNDACJI

ZARZĄD

- Agata Stremecka, prezes zarządu
- Aleksander Łaszek, wiceprezes zarządu, główny ekonomista
- Marek Tatała, wiceprezes zarządu, ekonomista

ADMINISTRACJA:

- Kinga Królik, kierownik administracyjno-finansowy
- Oliwia Królik, asystentka biura

DZIAŁ ROZWOJU

- Patrycja Satora, dyrektor
- Anna Komosa, koordynator

DZIAŁ KOMUNIKACJI

- Paweł Lisiewicz, dyrektor
- Klaudia Walas, koordynator Biura Prasowego i mediów społecznościowych

DZIAŁ ANALITYCZNY

- Rafał Trzeciakowski, ekonomista
- Marcin Zieliński, ekonomista
- Patryk Wachowiec, analityk prawny
- Eliza Rutynowska, prawniczka
- Piotr Oliński, młodszy analityk